

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

KAMUSAL ALANDA SANATTA
SİYASİ SINIR KAVRAMI

ELİF YAZGAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ.DR. EBRU NALAN SÜLÜN

ANTALYA, 2023

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

**KAMUSAL ALANDA SANATTA
SİYASİ SINIR KAVRAMI**

ELİF YAZGAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ.DR. EBRU NALAN SÜLÜN

ANTALYA, 2023

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Elif YAZGAN

İmzası

KABUL VE ONAY SAYFASI

Elif YAZGAN tarafından hazırlanan “Kamusal Alanda Sanatta Siyasi Sınır Kavramı” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Sanat ve Tasarım Anasanat/Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans/Doktora Tezi/Sanatta Yeterlik Tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir./....../....

Jüri Başkanı	Doç. Ü.İlgaz Özgen Topçuoğlu	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. Ebru Nalan Sülün	İmza
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Atila İlkyaz	İmza

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

.....

Prof. Dr. M. Fadıl SÖZEN
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Kırmızı bir çizgi bizi birbirimizden nasıl ayırabilir? Tek bir soruyla başlayan süreç, kafamda başka başka sorular doğurdu ve karmaşık bir yumak oluşturdu. Öncelikle bu yumağı nasıl çözeceğimi düşünürken elimden tutan, bana yol gösteren, süreci görmemi ve yönetmemi sağlayan, çok saygı duyduğum değerli tez danışmanım Doç.Dr. Ebru Nalan SÜLÜN'e çok teşekkür ediyorum.

Siyasi sınırların oluşumları, insanların dil, din, ırkları ile sınıflandırılması ve bunun sanat ile ifade edilmesi üzerine araştırma yaparken, ülkemiz sınırlarını netleştirmiş, bütünleştirici bir lider olarak hayatımın her köşesine ışık olan, büyük özlem duyduğum canım Atam Mustafa Kemal ATATÜRK'e ve beni onun yolunda yetiştiren, her zaman arkamda olan ve olacağını bildiğim canım annem Günay ÖZDEMİR ve canım babam Bahri ÖZDEMİR'e çok teşekkür ederim.

Son olarak, hayatıma girdiği andan itibaren sevgisini ve desteğini her zaman hissettiren canım eşim Mutlu YAZGAN'a varlığı için çok teşekkür ediyorum.

Elif YAZGAN
Antalya, 2023

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Elif YAZGAN
	Numarası	201953007003
	Anasanat Dalı	Sanat ve Tasarım
	Danışmanı	Doç. Dr. Ebru Nalan SÜLÜN
	Tezin Adı	Kamusal Alanda Sanatta Siyasi Sınır Kavramı

ÖZ

Kamusal alan, özünde herkes tarafından erişilebilir olandır. Özel alanın dışında, ortak olanı işaretlemektedir. Kamu terimi, halka ait oluşunu betimlerken, ortada bir devlet oluşunun da sinyallerini vermektedir. Bu alanlar çeşitli yasalar ile korunurken, halka hizmet ve yarar amaçlanır. Kamusal alanlar kültürleşmeyi sağlamaktadır. Ve bu bölgelerde gerçekleşen sanat etkinlikleri de kültürü zenginleştiren unsurlardandır. Özel bir çaba gerektirmeksizin sanatı halka ulaştırır.

Devlet ve ortak alan kavramlarında buluşan bir kamusal alan örneği; siyasi sınırlardır. Devletler, ekonomik, siyasi, askeri, idari, tarihi unsurlar sebebiyle çeşitli amaçlara hizmet eden bölgelere sahiplik ederler. Bu siyasi bölgeler, bayraklarla temsil edilen ülkelerdir. Ülkeler arasındaki ilişki dinamiği, aradaki fiziksel sınır üzerinde etkilidir.

Tez kapsamında, kamusal alan sayılan siyasi sınır bölgelerine yapılmış sanat yapıtlarından altı örneklem seçilmiştir. Sanat eserlerinin teknik yapısı ile siyasi sınırın bulunduğu bölge arasındaki ilişki incelenmiştir. Altı farklı siyasi sınır: Ukrayna-Polonya, Amerika Birleşik Devletleri-Meksika, İsrail-Filistin, Güney Kore-Kuzey Kore, Doğu Almanya-Batı Almanya ve İspanya-Fas olmakla birlikte, eser üreten sanatçılar Joroslav Koziara, Richard Lou, JR, EL-SEED, Keith Haring ve BLU şeklinde sıralanmaktadır. Eserler teknik açıdan çeşitlilik içermektedir: Yeryüzü Sanatı,

Enstalasyon, Mural, Fotoğraf. Askeri bölge statüsünde olan siyasi sınırlar, kamusal alanda sanat bağlamında değerlendirilmiştir.

Tezin birinci bölümünde, kamusal alan, kavramsal sanat tanımları yapılırken, bir kamusal alan olan siyasi sınırların, kavramsal sanat ile ilişkisi kurularak giriş yapılmıştır. Siyasi sınırlar, alışlageldik kamusal alan tanımının aksine, sanatın kavramsallaştığı mekanlardır.

İkinci bölümde, eserler, siyasi sınırların oluşumları ve günümüzdeki varoluşlarının eser ve sanatçı üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise tez kapsamında, kişisel uygulama çalışmaları yer almaktadır. Siyasi sınır kavramı üzerine farklı disiplinlerde üretilmiş çalışmalar bulunmaktadır.

Sonuç olarak sınırlar ve eserler arasında, teknik ve estetik bağlamda çözümlemelere ulaşılmıştır. Günümüzde çeşitli siyasi sınırlarda, tepkisini sanat ile gösteren sanatçı gruplarının varlığı bulgusu, tezin sağladığı en büyük kazanımlardan biri olmuştur.

Oluşturulan tez için kütüphane kaynakları, internet kaynakları, çeşitli makale, tez ve sanatçı eser incelemelerinden faydalanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kamusal Alanda Sanat, Siyasi Sınır, Duvar, Land Art, Kamusal Alan, Sanat.

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
INSTITUTE FINE ARTS

Student's	Name Surname	Elif YAZGAN
	Number	201953007003
	Department	Art and Design
	Supervisor	Doç. Dr. Ebru Nalan SÜLÜN
	Thesis Title	The Concept of Political Boundary in Art in the Public Space

ABSTRACT

Public space is essentially that which is accessible to everyone. It marks the common, outside the private sphere. While the term "public" describes that it belongs to the people, it also signals that there is a state in the middle. While these areas are protected by various laws, they are intended to serve and benefit the public. Public spaces provide acculturation. And the art activities that take place in these areas are among the elements that enrich culture. It brings art to the public without requiring a special effort.

An example of a public space that meets the concepts of state and common space is political borders. States have territories that serve various purposes due to economic, political, military, administrative and historical factors. These political regions are countries represented by flags. The relationship dynamic between countries has an impact on the physical border between them.

Within the scope of the thesis, six samples of artworks made in political border regions, which are considered public spaces, were selected. The relationship between the technical structure of the artworks and the region of the political border is analyzed. Six different political borders: Ukraine-Poland, United States-Mexico, Israel-Palestine, South Korea-North Korea, East Germany-West Germany and Spain-Morocco, and the artists who produced artworks are Joroslav Koziara, Richard Lou,

JR, EL-SEED, Keith Haring and BLU. The works are technically diverse: Land Art, Installation, Mural, Photography. Political borders with the status of military zones are evaluated in the context of art in public space.

In the first part of the thesis, while defining public space and conceptual art, political borders as a public space are introduced by establishing their relationship with conceptual art. Contrary to the conventional definition of public space, political borders are spaces where art is conceptualized.

In the second chapter, the works, the formation of political borders and the impact of their current existence on the work and the artist are analyzed.

In the third chapter, personal practice studies are included within the scope of the thesis. There are works produced in different disciplines on the concept of political borders.

As a result, analyses have been reached between borders and works in the technical and aesthetic context. Today, the finding that there are groups of artists who react to various political borders with art has been one of the greatest achievements of the thesis.

For the thesis, library resources, internet resources, various articles, theses and artist work reviews were utilized.

Keywords: Art in Public Space, Political Border, Wall, Land Art, Public Space, Art.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
KABUL VE ONAY SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
GÖRSEL DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: SİYASİ SINIRLAR VE KAVRAMSAL SANAT	3
1.1. Kamusal Alan ve Sınır Kavramı.....	4
1.1.1. Kamusal Alana Kuramsal Bakış.....	7
1.1.2. Siyasi Sınır ve Kamusal Alan	9
1.2. Kamusal Alanda Kavramsal Sanat ve Siyasi Sınır İlişkisi.....	10
2.BÖLÜM: SİYASİ SINIRLAR VE SANAT ÜRETİMLERİ	21
2.1. Siyasi Sınırlar ve Eser Çözümlemeleri	21
2.1.1. Ukrayna-Polonya siyasi sınırı ve Free Flow eseri.....	21
2.1.2. ABD-Meksika siyasi sınırı ve Border Door eseri	25
2.1.3. İsrail-Filistin Siyasi Sınırı ve Face to Face projesi	30
2.1.4. Güney Kore-Kuzey Kore siyasi sınırı ve The Bridge eseri	35
2.1.5. Doğu-Batı Berlin sınırı: Berlin Duvarı.....	38
2.1.6. İspanya-Fas siyasi sınırı ve EU eseri	44
3.BÖLÜM: SİYASİ SINIR KONULU UYGULAMA ÇALIŞMALARI.....	47
SONUÇ	60
KAYNAKÇA.....	62
ÖZGEÇMİŞ	66
EK-1: YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	67
EK-2: ETİK BEYANI	69

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

cm	Santimetre
s.	Sayfa
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
SSCB	Sosyal Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
Vb.	Ve benzeri

GÖRSEL DİZİNİ

Sıra	Tanımlama	Sayfa
Görsel 1.	Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	11
Görsel 2.	Odesa	12
Görsel 3.	Prototipler	13
Görsel 4.	Prototipler-2	14
Görsel 5.	Teeter Totter Wall, Tecato, Yerleştirme Sanatı, 2019	15
Görsel 6.	Kikito, Yerleştirme Sanatı, 2017	16
Görsel 7.	Giant Picnic, Tecato, Yerleştirme Sanatı	17
Görsel 8.	Giant Picnic&Kikito, Tecato, Yerleştirme Sanatı, 2017	18
Görsel 9.	Humanizing the Border, Meksika-Amerika Birleşik Devletleri, Performans Sanatı, 2012	19
Görsel 10.	Polonya-Ukrayna Siyasi Sınırı	22
Görsel 11.	Joroslaw Koziara, Land Art Festival, Land Art, 2019	23
Görsel 12.	Joroslaw Koziara, Free Flow, Land Art, 2019	24
Görsel 13.	Fazelya Bitkisi	24
Görsel 14.	ABD-Meksika Siyasi Sınırı	26
Görsel 15.	Amerika Birleşik Devletleri-Meksika Sınır Duvarı	27
Görsel 16.	Richard Lou, Stories On My Back, Yerleştirme Sanatı, 2015	28
Görsel 17.	Richard Lou, Border Door, Yerleştirme Sanatı, 2019	29
Görsel 18.	İsrail-Filistin Siyasi Sınırının Zaman İçindeki Değişimi	31
Görsel 19.	İsrail-Filistin Siyasi Sınır Duvarı	32

Görsel 20.	JR, Face to Face, İsrail-Filistin Sınır Duvarı- Filistin tarafı, Bethalem, 2007	33
Görsel 21.	JR, Lviv, Fotoğraf-Yerleştirme Sanatı, 2022	34
Görsel 22.	El-Seed, The Bridge, 2018	35
Görsel 23.	Güney Kore-Kuzey Kore Sınır Haritası	36
Görsel 24.	El-Seed Louis Vuitton Projesi, 2013	37
Görsel 25.	Berlin Duvarı	39
Görsel 26.	Berlin Duvarı Hediyeelik Ürünleri	41
Görsel 27.	Keith Haring, 1989	42
Görsel 28.	Keith Haring, Berlin Duvarı, 1986	43
Görsel 29.	İspanya-Fas Siyasi Sınırı	44
Görsel 30.	BLU, Mural, 2013	45
Görsel 31.	BLU, Avrupa Birliği, Mural, 2012	46
Görsel 32.	Elif Yazgan “Geçiş”, 45x48 cm, Kolaj, 2022	47
Görsel 33.	Elif Yazgan “Politik”, 40x32 cm, Kolaj, 2022	49
Görsel 34.	Elif Yazgan “Çizgi”, 2 Adet 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022	50
Görsel 35.	Elif Yazgan “Çizgi”, 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022	51
Görsel 36.	Elif Yazgan “Çizgi”, 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022	52
Görsel 37.	Elif Yazgan “Nasıl?”, 3 Adet 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022	53
Görsel 38.	Elif Yazgan “Nasıl?” Ayrıntı, 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022	54
Görsel 39.	Elif Yazgan “Nasıl?”, 3 Adet 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022	54
Görsel 40.	Elif Yazgan “Diken”, 3 Adet 15x15 cm, Fotoğraf, 2022	55

Görsel 41.	Elif Yazgan “Diken-1”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022	55
Görsel 42.	Elif Yazgan “Diken-2”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022	56
Görsel 43.	Elif Yazgan “Diken-3”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022	56
Görsel 44.	Elif Yazgan “Et”, 21x15 cm, Dijital İllüstrasyon, 2022	57
Görsel 45.	Elif Yazgan “Et” Ayrıntı, 21x15 cm, Dijital İllüstrasyon, 2022	58
Görsel 46.	Elif Yazgan “Aynı”, Enstalasyon, Proje taslağı, 2023.	58
Görsel 47.	Elif Yazgan “Aynı”, Enstalasyon, Proje taslağı (oluşturma aşamaları), 2023.	59

GİRİŞ

İlkçağlardan bu yana insanlar kendi yaşamlarını sağladıkları alanları işaretleme ve çevirme ihtiyacı duymuşlardır. Günümüzdeki sınır kavramı oluşumu, daha fazla alana yayılan toplulukların ve devlet kavramlarının oluşumu ile sağlanmıştır. Siyasi sınırlar, önceleri yaşam alanının bir belirleyicisi olarak tanımlanabilirken, zamanla savunma hattı olarak işlev görmüştür. Bu durum sınır çizgilerinin, sınır alanlarına dönüşümünü sağlamıştır. Birçok ülke coğrafi özelliklerini ülke sınırı olarak belirlese de, bu her devlet için mümkün olmamıştır. Siyasi sınırların günümüze oranla daha hızlı değişim gösterdiği yıllarda, büyük ulaşılmaz duvarlar inşa edilmeye çalışılmıştır. Savaş teknolojisi ve savunma planlaması değişim gösterdikçe, mayınlı araziler, duvarlar, teller görünür olmuştur. Devletler sınır oluştururken yalnızca kara sahasını değil, deniz ve hava sahalarını da sınırlandırmışlardır. Ticaret, savaş ya da turizm amaçlı havadan, karadan veya sudan yapılan geçişler, anlaşmalar sağlanarak gerçekleşmektedir. Ülke sınırlarından geçen kişiler, çeşitli evraklar sunmak durumundadır. Bu durum yeni dünyanın güç göstergesidir. Politika, yeraltı zenginlikleri, gelişmişlik düzeyleri, yönetim şekilleri gibi ülkelerin gücünü belirleyen unsurlar, siyasi sınırlardan geçişlerde oldukça etkili rol oynamaktadır. Siyasi haritalarda görünenin aksine sınırın, yalnızca kırmızı bir çizgiden ibaret olmadığı görülmektedir. Ancak haritadaki kırmızı çizgi, yan yana yaşayan iki halkı birbirinden net bir şekilde ayırmaktadır(Gümüşçü, 2010).

Siyasi sınırlara sanatın taşınması çeşitli sebeplerle gerçekleşmektedir. Sanatçılar sınır ve siyasi sınır konulu sayısız eser üretmişlerdir. Ancak bu eserlerin siyasi sınır bölgesinde yer alışı daha protest bir tavır içermektedir. Siyasi sınırlar kamuya ait alanlardır, ancak özel olarak savunma işlevi bulunmaktadır. Saldırı tehlikesi bulunan birçok siyasi sınır, bu sebeple askeri bölge olarak kullanılmaktadır. Bu bölgelerde yapıt oluşturmak hayati tehlike arz etmektedir ve sivil olarak bölgede bulunmak dahi yasaktır. Ancak savaş istemeyen halk ya da sanatçı buna rağmen bu bölgelerde eser üretme çabasına girmektedir. Ülkelerin sınırları ve toplumların bu sınırlara yaklaşımları, sınır bölgesine sanat eseri yapılma arzusu ve eserin estetik ve tekniği bağlamında değişkenlik göstermektedir. Duvar üzerine yapılan eserlerin daha tepkiselliğe dayalı olması ile, farklı disiplinlerde eser üretme çabasının daha gelişmiş

ülke sınırlarında yer aldığı görülmektedir. Kullanılan teknik, sınırın tarihi gelişimi, ülke siyaseti ve toplum yapısının sanat üretimi üzerindeki etkisi oldukça çarpıcıdır. Bu bağlamda siyasi sınırın kamusalılığı, kamusal alanda sanat üretimi ve sanatın kavramsal oluşu farklı sonuçlar alınmasına ortam sağlamıştır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM: SİYASİ SINIRLAR VE KAVRAMSAL SANAT

Siyasi sınır ve kavramsal sanat ilişkilendirilirken, bu kavramların tanımları ve aralarındaki ilişki incelenmelidir. Siyasi sınırların aynı zamanda birer kamusal alan olması, bu kavramı da ayrıca ele almayı gerektirmektedir. Bu bölümde kamusal alan ve siyasi sınır kavramları tarihsel ve mekansal olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte içerik, bu kavramlar bağlamında sanat üretimleri ile özelleşmektedir.

Devletler çeşitli coğrafi bölgelere sahiptirler ve bu bölge yönetimini etkileyen çokça faktör bulunmaktadır. Ekonomik, siyasi, askeri, idari, tarihi unsurlar, oluşturdukları siyasal yapılarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Sınırlar da bu yapıların alanını belirleyen, diğerlerinden ayıran kavramlardır. Kimi devletlerin oluşum süreçleri, çeşitli ahlaki geleneklere bağlıdır ve temeli de Roma İmparatorluğu'ndaki mülkiyet kavramına dayanmaktadır. Yasal açıdan egemen olan otoriteyi açıkça göstermektedir. Siyasi sınırların farklı işlevleri bulunmaktadır. Bunlar devletlerin tarihsel sürecini de açıkça gözler önüne sermektedir. Sınırlar sadece devletin yer aldığı bölgeyi simgelemezler, aynı zamanda psikolojik açıdan bir sınır duvarı oluşturduğu söylenebilir. Sonuç olarak sınırlar ve bu bölgelerde bulunan semboller insan tasarımıdır. Bu da gücü somutlaştıran bir etkidir (Karabağ, 2014, s. 20-22).

Kavramsal sanat, gücü somutlaştırmak için uygun bir alandır. Felsefe ve sanatın birbirine kaynaştığı noktada kavramsal sanat, varlığını maksimum düzeyde ifade edecektir. Kavramsal sanatın popüler isimlerinden Joseph Kosuth'a göre, felsefe ve sanat ardışık düzendedir. Sanatçı sınırları zorlamalı, düşünmeli, felsefi temeller ile sanatını icra etmelidir. Bu bağlamda Marcel Duchamp'ın da eser üretimlerinde sergilemiş olduğu tavırdan yola çıkarak, estetik kaygıdan uzaklaşmak olumsuz değerlendirilmemelidir. Ancak Kosuth'un mantık çerçevesinde sanat çalışmaları yapıp, estetiği felsefeden sonra ikinci plana atma varsayımı, herkes tarafından kabullenilmez. George Dickie, sanat tanımının yapılmasının sadece sanatçı tekelinde olmadığını, sanat dünyasının elinde olduğunu savunmaktadır. Bu düşünce kurumsal sanat olarak adlandırılacaktır. Zamanla kurumsallaşan sanat dünyası da değişim gösterecektir. Gelenekçi sanat çevreleri günümüzde yerlerini yeni düşüncelere, çılgınlıklara, sınır aşımalarına bırakmışlardır: Sanatçılar, protestolarını daha görünür kılma amacı gütmüşlerdir. Bu durum popüler kültürün sanat dünyasına yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda sanat, beğeni unsurunu ön planda tutan bir

yaklaşımından uzaklaşmaya başlamıştır. Sanat ve sanatçı, zaman zaman izleyiciyi estetik açıdan memnun etmeyen, evrensel güzellik standartlarından uzaklaşan, protest bir tavır ile anlatım yoluna girer(Perniola, 2016, s. 98-100). Ancak kavramsal sanat sadece kalıpların dışına çıkmak için yapılan bir sanat türü olarak konumlandırılmamalıdır. Sol LeWitt'e göre, kavramsal sanatın bir çerçevesi vardır: mantık çerçevesi içinde olmak zorunda değildir, zihin ürünüdür: uygulama aşaması en önemli adım olmamakla birlikte, bazen sadece mantığı yok etmek için kullanılır, sezgiler yoluyla düşüncelere varılabilir. Yapıt, bir anlam yüklendiyse, estetik bağlamda göze hoş gelmek durumunda değildir. Alt metni ile birlikte, zamanla daha farklı anlamlar yansıtabilir. Bu sebeple öncelikle göze değil, algıya yönelik bir sanat türüdür. Yapıt ortaya çıktıktan sonra ise, artık sanatçıya ait değildir. Göz ne görüyorsa, artık eser onu anlatmaktadır. Lawrance Weiner ise sanatının anlaşılmasını ifade ederken, akılda tutulmasının yeterli olduğu görüşündedir. Eserinin kopyasının yapılması durumunda, iki eser arasında değer farkı olmadığı görüşündedir: Anlatılmak istenen anlatılmıştır. Sanatçı olmak ona göre, doğaya, insanlara en az zararı vermeye çalışmaktır. Ve sanat – yapıt, kurgulanabilir, imal edilmesi gerekmeyen öğelerdir. Ortak olan düşüncedir, düşünmektir(Antmen, 2019, s. 195-198).

Sınır kavramı da üzerine çokça eser üretimleri yapılan, farklı disiplinlerde de üzerine çalışmalar yapılan bir kavramdır. Tez içeriğinde sınırın kamusal alan ve siyasi açıdan değerlendirilmesi izlenecektir.

1.1. Kamusal Alan ve Sınır Kavramı

Kamu kelime anlamından yola çıkarak kamusal alan, toplumun bütününe kullanımına açık bir bölgeyi işaretlemektedir. Bu alan, herkes tarafından görünebilir olmayı sağlar. Özel alanın koruduğu mahremiyetten uzaklaşılır. Özel alanlar, kişinin kendi egemenliğindedir ve kişiye aidiyet söz konusudur. Kamusal alan ele alındığında ise, bütün halkın bu alanda yer alma hakkı, kullanım hakkı söz konusu olur(Arendt, 1994, s. 94-96). Bölgede yaşayan halk, halkın oluşturduğu toplum ve devlet, devletin tarihi gibi unsurlar kamusal alanı şekillendiren öğelerdir. Dünyanın her yerinde kamusal alanlar, aynı yapı ve düzende değildir.

Kamusal alan ve özel alan sınırı da insan ürünüdür. Örneğin; Meral Özbek'e göre 'evden çıkmak kamusal alana çıkmaktır'(Özbek, 2004, s. 465). Bu bağlamda hane dışında kalan yerler kamusal alan olarak adlandırılır ve siyasi sınırlar, kamusal alan statüsünde yer alır. Aynı şekilde hane dışındaki her alan kamusal alan olarak sınıflandırıldığında, kamusal alanların da aralarında bir ayrım olduğundan söz edilebilir. Şehir planlamaları yapılırken insanların hanelerinin bulunduğu yerler ile birlikte, sosyal alanlar, parklar, bahçeler, tarlalar, mezarlıklar da ele alınmaktadır. Bu bölgeler zaman zaman çitlerle çevrilerek, fiziksel bir sınır ile ayrılmaktadır. Kamusal alan haricinde tüm varlıklar, sınırlarıyla farklılaşmaktadır. İnsanların gelişimi de doğanın sınırlarını keşfetmesi ve kabul etmesi ile gerçekleşmiştir. İlişkiler arası sınırlar, çevre-mekan sınırları, sosyolojik sınırlardan söz edilebilir. Aynı yaklaşımla insan bedeni, teni de bir sınırı temsil etmektedir. Bu bağlamda soyut ve somut olarak çeşitli formlarda var olan sınırlardan da söz edilebilir. Bu noktada sınır konusunu ele alış biçimi büyük önem arz etmektedir(Mumcu Uçar, Özsoy, 2006, s. 12). Mimari olarak sınır bir köprü, duvar formunda yer alabiliyorken, Sennett'in nezaket kavramında da izlendiği gibi, psikolojik bir sınır formunda yer alabilir.

Birçok alanda olduğu gibi sanat eseri sergileme biçimi de sınırlar konusunda karşıt görüşlere şahit olmuştur. Sanatın galeri ve müze duvarlarının sınırlarını aşması, tuvalin ötesine geçmesi kırklı, ellili yıllarda oldukça önemsenmiştir. Tekdüzelikten uzaklaşmaya çalışılmıştır. Şüphesiz ki bu süreç, sanat koleksiyonerliği ve küratörlük çalışmalarının daha aktif hale gelmesini sağlamıştır. Sanatçı, eser ve mekan iletişiminin gücü, küratörün sınırları aşması ile yeni bir durum meydana getirir. Eserin alt metni, sanatçının eser konusundaki düşünce biçimi, zamanla galeri duvarlarını aşmıştır. Galeri duvarları içerisindeki sergilemelerde, duvar artık eserin bir parçası olarak değerlendirme çabasına girilmiş ve kavramsal olarak yok edilmiştir. Aksi durumda duvar estetiği de oldukça önemlidir. Öyle ki, sanatçılar galeri adı altında, dört duvardan oluşan mekanlarda resimlerini sergilemekten kaçınmışlardır. Üstelik çoğu zaman galerilerin toplum yapısından uzak duruşları da söz konusu olmuştur. Bu durum toplumun sanat ile arasına bir sınır çizgisi daha çekmektedir(O'Doherty, 2019, s. 43-48). Toplum yüzyıllar süresince, ezilen sınıf ve burjuva arasında kalmıştır. Canlı yaşamı gereği, üretim gerçekleştirme eğiliminde olan toplum, doğal ilerleyiş ile

ekonomik olarak da gelişim gösterir. Bu gelişim ile çeşitli kural belirleyiciler oluşur. Kökleşen ve geliştirilmeyen kurallar bütünü ile gelişmesi gereken toplum arasında çatışmalar yaşanır. Toplumun insanlar bütünü olduğu düşünüldüğünde, her bir bireyin aynı yapıya hizmet etmesi beklenemez. Karl Marx'ın düşüncelerine dayanarak; böyle bir durum, aidiyet kavramının ön plana çıkması ve maddecilik ile birlikte karşıt görüşlere engel oluşturur. Birbirleri için birer engel teşkil eden grupların bu sınırı aşması zorunluluktur. Bu zorunluluğu sağlayan da hayatın her alanında yer alan ekonomidir. Çözüm olarak sunulan ekonomiyi, sebeplerinden ayrı tutarak tek başına ele almak mantık dışıdır. Toplumun zamanla oluşturduğu yapısal farklılıklar için, yalnızca ekonomi sebep gösterilemez. Sınıf ayrımlarını oluşturan temeller, kutsallık ve ahlaki yapıyı ele alış biçimleridir. Ezilen sınıf, bu yapıya oldukça maruz kalmış olduğundan bu yapıları reddetmeleri zordur. Ancak reddedebilenler gelenekselci yapıdan kurtulup gelişime ayak uydurmaktadır. Bu durum yönetici sınıf için tehdit unsuru haline gelir. Dokunulmaz olan kavramlar adeta diğer bir sınıfı bastırmak için kullanılmaktadır. Elindeki gücü devretmek ya da paylaşmak istemeyen üst sınıflar, bu kavramlara tutunmak durumundalardır. Sonuç olarak kapitalizmden pay alanlar ve altında ezilenler arasında sınır oluşur. Bu yapı, açık fikirli sanatçıları rahatsız etmiş ve biçimcilik kavramını ortaya çıkarmıştır. Biçimcilik kavramı ile, üst sınıf ve alt sınıf arasındaki uçurum net bir biçimde aktarılmaktadır. Böylece toplumun zaman zaman farkında olmadan kabullendiği inançlar ve inançları kendi çıkarları uğruna kullanan yönetici sınıfı yüzleşir. Bu yüzleşme çoğu zaman sarsıcıdır ve yaratıcı sürecin başlaması için tetikleyicidir(Fischer, 2010, s. 125). Toplumda sınıflar arası çatışmalar son yıllarda mevcut düzeni kalıcı tutma amacı taşırken, 20.yüzyılda mal varlıklarının bölünmesi, zengin fakir ayrımı özelinde odaklanmıştır. Mevcut düzeni koruma eğilimi, yerleşik kültürü korumaktan geçer. Değiştirmek ise benliğini bastıran eylemler doğurur. Toplumsal eylemler, değişim isteğiyle gerçekleşen eylemler olarak görülmektedir. Yaşam biçimi, ahlaki değerler, keyif alınan öğelerin değişimi yönetici sınıfın arzusu olmuştur. Toplum gözünde dokunulmaz görünüşleri, koşulsuz şartsız sözlerinden çıkmayan halkın yoğunluğunu artırmaktadır. Önlenmesi zor duruma gelen güç faktörü, baskıcı ya da diktatör bir rejimi doğurur. Baskılanan toplumlardaki sınıf ayrımı da keskin bir sınır çizgisi daha oluşturmaktadır(Artun, 2018, s. 177).

1.1.1. Kamusal Alana Kuramsal Bakış

Kamusal alan tanımlanırken tarih, sosyo-kültürel halk yapısı ve özel alan tanımı öne çıkmaktadır. Özel alan ve Kamusal alan ayrımı iki konunun da çerçevesini oluşturmakta olan zıt kavramlardır. Hannah Arendt bu kavramları Aristo'nun yaklaşımını ele alarak yorumlamaktadır. Bu da devlet kavramının doğuşunu işaretlemektedir. Birey, devlete ait olan ve kendine ait olanı bu oluşum ile farkına varmıştır. Arendt, bu ayrımı toplumsal, özel ve kamusal olanı tanımlamasıyla gerçekleştirmiştir. Toplumsallığın alan çatışması üzerindeki etkisi, konuyu ilk toplumsallaşmanın yaşandığı dönemlere kadar derinleştirmektedir. (Arendt, 1994, s.75) Ancak tezin kapsamı gereğince devletlerin oluşumunun referans alınması, daha spesifik bir alanı işaretler. Hannah Arendt'e göre Kamusal alan ve özel alanın net olarak ayrışması söz konusu olamamaktadır. Buna sebep, ailenin özel alanında olan meselelerin de artık birer toplum meselesi olmasıdır. Özel alanları dışına çıkmayı reddeden bireyler de toplumun sosyal olmayan birer parçasıdır.

Kamusal alanın oluşumu özel alanların belirlenip sınırlanmasından yola çıkarak oluşturulmuştur ve pek çok düşünürün bu konuda çalışmaları mevcuttur. Örneğin; Arendt, kamusal ve özel alan ayrımının devlet kavramının meşrulaştığı dönemler olan 16.yy'da Atina'da ortaya çıktığını düşünmektedir. Aslında Arendt, sınırı politika ile birlikte işlemektedir. Politikanın ortaya çıktığı yerde kamu sorunlarından söz edilebilir ve kamu söz konusu olduğunda toplumsal alan gözlemlenmelidir. Diğer bir yandan Sennett'in konuya psikolojik açıdan yaklaşımı söz konusudur. Nezaketin bir sınır görevi gördüğü, kamusal alanlarda giyilen bir maske gibi olduğunu düşünmektedir. Ev yaşamındaki nezaketin, kamusal alandaki kadar çok yer bulmadığı görüşündedir. Kamusal ve özel alanı ayırmada insan davranışının belirleyiciliği kaçınılmazdır(Dacheux, 2012, s. 20-21). Özel alandaki kişi mülkiyeti, kamusallaşmayarak yok olmaktadır. Bireyin varoluşu kamusal alandaki varlığı ile temsil edilmektedir. Özel alanın dışında sosyal açıdan aktif olmamak, kamusal alanda da var olmamaktır. Bu bağlamda kişinin kalıcı olmasının, kamusal oluşu ile doğru orantısı bulunmaktadır. Kamusallık olmadan kalıcılık söz konusu değildir(Arendt, 1994, s. 104). Hannah Arendt, insanın kamusallığıyla arasındaki sınırın bulanıklığı ile ilgilenirken, Richard Sennett ise psikolojik yaklaşımlarla keskin bir ayrım

işaretlemektedir. Sennett, kamusal alan tanımını da kısa ve net olarak ‘belli bir kullanım için değil, yalnızca geçip gitmek içindir’ şeklinde belirtmektedir. Ona göre kamusal alan, bir kullanım alanı değil, özel alanlar arasında geçiş için tasarlanmış bölgelerdir. Ona göre otoyollar bu tanımın en iyi örneklerindendir. Kamusal çalışma alanlarındaki tasarımların da insanların sosyalliğiyle bir ilişkisi bulunmamaktadır. Birey, sosyalleşmek için de kendi özel alanına ihtiyaç duymaktadır. Oysa ki açık ofis tasarımları bu durumun tam tersi tasarım biçimini oluşturmaktadır. Başka gözler tarafından izlenmek özel alan mahremiyetine aykırı bir yapı oluşturmaktadır(Sennett, 2010, s. 29-32). Bu mahremiyeti birey zaman zaman kendi isteği ile yeni bir kamusal meca ile paylaşmaktadır. Kamusal mekanın tanımı birçok kimseler tarafından yapılmışsa da internet, günümüz yeni kamusal alanlarındandır(Özbek, 2004, s.466). Bazı sosyal medya platformlarında özel bir alan yaratılabilir olsa da, kamunun dışına çıkıldığını göstermez. Ancak kişinin bu yeni araçları kullanım şekline göre değişiklik gösterebilir. Ayrıca birçok kişisel bilgi, artık kamunun eline geçebilir. Bu durum kişi mahremiyetine aykırıdır. Özel ve kamusal alan ayrımındaki en önemli nokta da bu konumda belirsiz kalmaktadır. Son zamanlarda internet ortamında, alanların ayrımı için veri güvenlik önlemleri artmaktadır. Bu durum siber dünyanın, özel ve kamusal alan ayrımında söz sahibi olduğunu göstermektedir.

Günümüzde kamusal alan ve özel alan konularında görüşler şekil değiştirse de, siyasi sınırlar, geçmişten günümüze güncelliğini korumaktadır. Ülke siyasi sınırları kamusal alanlardır. Ancak burada önemli nokta, her siyasi sınırın, tüm kamunun kullanımına açık olmadığıdır. Bu bölgeler ülkelerin stratejik bölgeleridir. Marksist bakış açısı ele alındığında ise haneler devlet aidiyetindedir. Bu bakış açısı ile, siyasi sınırlar içerisinde bulunan alan tanımlamalarının da, o toprak parçasının ait olduğu devletin yasalarına bağlı olduğu söylenebilir. Yasal zemine oturmayan duruşu olan devletlerin sınırları ile, siyasi sınırı sadece kavramsal olarak var eden devletlerin sınırlarının fiziksel yapısı farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda bahsi geçen toplum da sosyolojik açıdan değişiklikler barındırmaktadır. John Locke’ye göre aidiyet sürekliliğe bağlıdır(Arendt, 1994, s. 205). Uzun yıllar aynı topraklarda yaşayan halklar da aidiyet hissederler. Ancak halkın aidiyetinin yanı sıra, siyaset ve devlet stratejileri siyasi sınırları şekillendirmektedir. Uzun yıllardır aynı topraklarda yaşayan halkın bulunduğu,

Almanya'nın başkentinde yer alan Berlin Duvarı örneğinde olduğu gibi, aynı ailenin üyeleri bile, ait oldukları topraklarda fiziksel olarak ayrı kalmışlardır. Sınırların kavramsal ve nesnel olarak varoluşları büyük oranda siyasi duruşları ile ilişkilidir.

1.1.2. Siyasi Sınır ve Kamusal Alan

Sınır tanımı, siyasi olarak ele alındığında devlet sınırları düşünülmektedir. Coğrafi oluşumların etkisiyle oluşan engeller ise doğal sınırları oluşturmaktadır. Siyasi sınırlar, yapay sınırlar olarak ele alınsa da doğal sınırlar da bütün bir ülke sınırının oluşumunda etkili rol oynamaktadır.

‘Tanımlar göz önüne alındığında sınır; devletleri birbirlerinden ayıran ve aynı zamanda fiziki temas noktalarını oluşturan, bu sebeple hem devlet hem de ulus açısından anlam yaratan ve taşıyan, kültürel üretim sağlayan, yeryüzündeki sınır temel alındığında yer altındaki kayaları ve atmosferdeki hava sahasını dikey olarak kesen düzlem olarak ifade edilebilir (Deniz, 2020).’

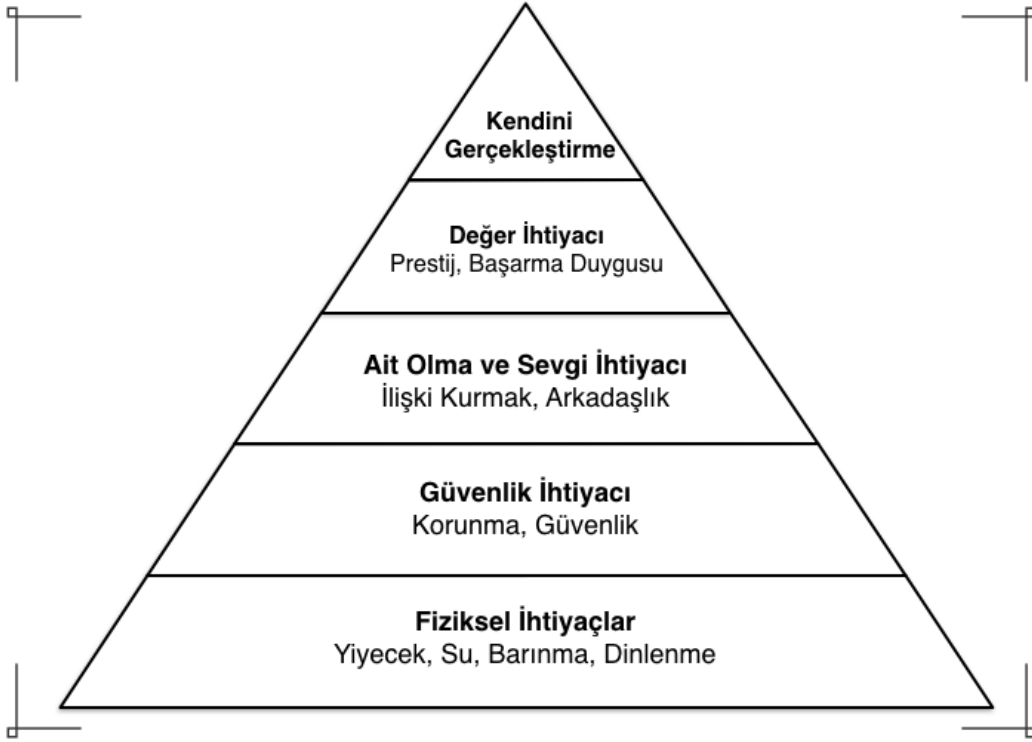
Doğal sınırlar, adını aldığı doğadan engellerle sınır özelliği taşımaktadır. Bu sınır kimi zaman dik yamaçlı dağlar olarak yer alırken, kimi zaman da bir nehir formunda görülmektedir. Devletlerin coğrafi engelleri avantaj olarak kullanarak, siyasi sınırlarını oluşturdıkları görülmektedir. Bu durum, mevcut ülkenin sınırını, doğanın yardımıyla askeri yönden daha iyi koruyabileceği anlamını taşımaktadır. Ancak günümüzde her ülkenin siyasi sınırı askeri savunmaya ihtiyaç duymamaktadır. Diğer birçok ülke sınırı da yeniden şekillendirilme arzusu ile çatışma ortamı içinde yer almaktadır.

Günümüzde ‘Sınırsız Dünya’ istemleri duyulmaktadır. Buna rağmen çatışmalı siyasi sınır bölgeleri varlıklarını sürdürmektedir(Deniz, 2020, s. 237). Bu bölgelerde bir grup insan yaşam sürdürmektedir. Sınır bölgeleri kamusal alanlardır ancak bir şehir parkı kamusallığının ötesinde, yaşam riski içeren, çoğunlukla askeri statüde kamusal alandır. Böyle bir yaşantı söz konusu olduğunda var olan ölüm riski, diğer birçok gelişim basamağını görünmez kılmaktadır. Kendi güvenliğini sağlayamayan bir toplum söz konusu olduğunda Maslow’un hiyerarşi piramidinin en temel basamağına

geri dönmek kaçınılmazdır. Hayati endişesini sürdüren kişinin, kendini gerçekleştirme basamağına geçmesi için şartlarının iyileşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda hayati tehlikenin beraberinde, kamusal alanın tahribatından da söz edilebilir. Kamusal alanın en yüksek tahribatı ise İkinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelmiştir(Sennett, 2010, s. 31). Bir sınır çatışmasının meydana getirmiş olduğu zarar, günümüzde hala onarılamamıştır. Bu tahribatın yalnızca fiziksel olduğu düşünülmemelidir. Maneviyat açısından da oldukça yıkıcı bir durumdur. Sosyoloji ve psikoloji bilimleri bu konu üzerinde titizlikle çalışmaktadır. Sınırdaki yaşayan insanlar ve mültecilik gibi toplumsal konular, hassas bir biçimde ele alınması gereken yaşam biçimleridir.

1.2. Kamusal Alanda Kavramsal Sanat ve Siyasi Sınır İlişkisi

Siyasi sınır bölgelerinin aynı zamanda kamusal alanlar olduğu konusuna daha önceki bölümlerde değinilmiştir. Kavramsal Sanat bu ilişki içinde konumlandığında ise, estetik hazdan çok kavramın öne çıkarıldığı bir noktaya ulaşılması kaçınılmazdır. Maslow'un hiyerarşi piramidi ele alındığında, güvenlik ihtiyacı ve fizyolojik ihtiyaçlar en temel ihtiyaçlardır. Sanatın görevi, estetik doyumunu sağlamanın yanında işlevsel ve kavramsal olmalıdır. Aksi halde hayati tehlikesi olan insanların dünyasında var olmak, onların seslerini duyurmak imkansız olacaktır. Bu noktada sanatın protesto gücünden söz edilebilir. Sanatın protesto gücünün en etkili şekilde kullanılması da doğru ifadeden geçmektedir.

Görsel 1: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi. (Erişim Tarihi: 11/10/2022).

Kavramsal sanat, 1960'lı yıllarda ortaya çıkmış, sanatı mevcut çerçevesinden çıkartmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere kavram ön plana çıkmış ve estetik kaygıdan uzaklaşmıştır. Bu durum normal şartlar altında anlam yüklenmeyen herhangi bir şişeye, uygun bir alt metin ve felsefe ile sanat eseri ünvanı verilmesinin de önünde bir engel bulunmadığını göstermiştir. Joseph Kosuth'un New York Modern Sanat Müzesi'nde sergilenen 'Bir ve Üç İskemle' isimli eseri, dilbilimsel yapısı ile, kavramsal sanatın kült eserlerinden sayılmaktadır. Kosuth'un, dilbilimsel çalışmaları bu eser ile sınırlı kalmamıştır. Kavramsal sanat alanında çalışmaları ile bu alanda öncü ve aynı zamanda popüler bir sanatçıdır. Bu alanda daha önce eser üretmiş diğer sanatçılar Sanat ve Dil grubunu oluşturmuşlardır. Ancak Kavramsal Sanatın tanımı yapılmadan önce böyle girişimde bulunmalarından dolayı, aynı alanda popüler bir başka isim olan Atkinson, grubun eserlerinin kavramsal sanat çerçevesinde değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır (Atakan, 2008, s. 50-52).

Dekoratif öğeler bulunan, estetik kaygının en üst seviyelerde yer aldığı görülen eserler ile birlikte; tam tersi, beğeni kaygısından uzak, kavramın öne çıkarıldığı eserler

mevcuttur. Bu bağlamda bu eserlerin tekniği, bulunduğu konum ve konumun siyasi dinamiği eserin üretimini etkiler.

Ülkeler arası çatışmalar, yıkımlar, savaşlar sanat tarihinde ele alınan yeni kavramlar değildir. Savaş ve silah müzelerinin var oluşundan da anlaşılacağı üzere, savaşların estetize edilmesi yeni bir durum değildir. Yaratıcılığın çaresizlik ve çatışma ortamlarından doğması gibi, şiddetsiz olamayacağını savunan sanat ortamları da olmuştur. Tarihe bakıldığında, işgal sonrası kendi ülke bayraklarını geri asan toplumlar, adeta kutlamalar yapmıştır. Özünde savaş, kutlamalar yapılan bir mecraya dönüşmüştür. Savaş söz konusu olduğunda birbirinin zıttı birçok duygu yaşandığı gibi, birçok eserin de ilham kaynağı olmuştur. Öyle ki görsel, edebi ya da işitsel alanda sanat, her zaman yaşadığı dönemden etkilenmiştir. Bu durum oldukça doğal ve kaçınılmazdır. Savaşların ülke sınırlarını korumak, genişletmek gibi bir amaç gözettiği düşünüldüğünde, sanatın siyasi sınırlar konusunda etkili bir mecra olduğu söylenebilir. Üstelik sanat eserleri ve sanatçılar, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda arzu nesneleri haline gelmişlerdir. İşgal edilen yerlerdeki ganimetler içerisinde mücevherler, paralar olduğu gibi tablolar da söz edilmelidir (Artun, 2018, s. 198).

Görsel 2: Odesa. (Erişim Tarihi: 17/04/2022).

Günümüzde Ukrayna'nın Rusya tarafından saldırılara uğradığı dönemde de sanat eserlerinin kum torbaları ile sarıldığı görüntüler basında yer almıştır. Ukrayna halkı,

başkentleri Kiev’de ve Karadeniz kıyısında yer alan üçüncü büyük şehirleri olan Odesa’da sanat eserlerini koruma çabasına girmişlerdir. Halk ve yönetim müzelerdeki sanat eserlerini, olası işgal durumunda kaçırılmaması için yer altında saklamaktadır. Şehir merkezlerinde yer alan heykel ve anıtlar da kum torbaları ile çevrelenerek bombalamalara karşı kalkan oluşturulmaktadır(Kobal, 2022).

Ülkelerin kendi sanat eserlerini korumalarının dışında, sınır duvarlarının da birer sanat eseri haline geldiği örnekler bulunmaktadır. Duvarın gerçek bir ayırım olduğunun en net söylemlerinden birini eski ABD Başkanı Donald Trump yapmıştır. Bu söyleminde, kimsenin kendisinden daha iyi duvar yapamayacağını ifade etmiş ve üstelik bunu bir seçim vaadi olarak sunmuştur. Trump, göreve atandıktan sonra vakit kaybetmeden bir duvar inşa etmek için tasarım çalışmalarını başlatmıştır: Bu duvar tırmanmayı önleyici özelliklere sahip olmalıdır. Birkaç ay içinde sekiz adet duvar prototipi San Diego yakınlarında bir çölde sergilenmiştir. Bu duvarların yüksekliği otuz metreyi bulmaktadır. MAGA (Make America Great Again) isimli organizasyon, bu prototipleri, isminin karşılığı olan PROTOTYPES adı ile kavramsal bir sanat eseri haline getirmeye çalışmakta ve biletli geziler düzenlemektedir(Fixen, 2018).

Görsel 3: Prototipler. (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

Bu duvarları birer sanat eseri olarak adlandırmanın sonucu olarak New York Times gazetesinde Michael Walker tarafından bir yazı kaleme alınmıştır. Bu yazının başlığı:

Donald Trump -baş duvar yapıcı- Kavramsal bir Sanatçı mı? 'dır. Bu başlık, bölgeye yerleştirilen duvarlara, sanat eseri yakıştırmasına karşı bir eleştiri niteliği taşımaktadır. Prototiplerin birer ulusal anıt olarak korunması önerisi, İsviçreli-İzlandalı bir sanatçı olan Christoph Büchel'den gelmiştir. Otuz metrelik, çeşitli saldırı materyallerine otuz dakika dayanabilecek, alt salınımı olup, tünel açılmasına geçit vermeyecek şekilde tasarlanmış olan duvarların ne derece sanat ürünü sayılabileceği de bir tartışma unsurudur. Ancak Büchel, bir duvar oluşturulmasa bile prototiplerin, bu tarihe tanıklık edip insanlara aktarması açısından yıkılmaması gerektiğini savunmaktadır(Walker, 2018).

Görsel 4: Prototipler-2. (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika siyasi sınırı; görüldüğü üzere, yakın tarihte seçim vaatlerinde kullanılabilecek kadar gündemde olan bir sınırdır. Yeni duvar inşası bir yana, var olan duvar üzerinde de yıllardır çeşitli eserler konumlanmaktadır.

Görsel 5: Ronald Rael, Teeter Totter Wall, Tecato, Yerleştirme Sanatı, 2019. (Erişim Tarihi: 03/01/2020).

Bu konuda çalışmalar yürüten oluşumlar ve sanatçılar bulunmaktadır. Özellikle Meksika-Amerika Birleşik Devletleri siyasi sınırında, Meksika topraklarında çeşitli sanat etkinlikleri düzenlenmektedir. Örneğin: Ronald Rael'e ait Teeter Totter Wall isimli enstalasyon 2017 yılında tasarlanmış, 2019 yılında ise uygulanmıştır. Eser kavramsal olarak sınırı sökmeyi amaçlamaktadır. Eserde sınırın iki yanındaki insanların, oyun parkında bulunması ve son derece normal karşılanacak bir oyuncak ile oynamaları söz konusudur. Sınır artık kullanılabilen, paylaşım yapmayı sağlayan mimari ve sanatsal bir araç olmuştur.

Ronald Rael, Profesör ünvanına sahip bir mimardır. Mimariyi sanatsal iletişim aracı olarak görmeyi hedeflemiştir. Kendisine ait 'Borderwall as Architecture' isimli kitap da bulunmaktadır. Bu kitapta sınır ve sınırı işlevsel hale getirme üzerine tasarımları bulunmaktadır. (Carver, 2018, s. 2-4). Ronald Rael'e sadece mimar demek yeterli olmayacaktır. Sanat ve mimariyi buluşturmayı hedefleyen Rael, TED konuşmasında sınır ve sınır duvarı tasarımı konusunda oldukça yaratıcı çözümler sunmuştur(Rael, R., 2018).

Görsel 6: JR, Kikito, Yerleştirme Sanatı, 2017. (Erişim Tarihi: 03/01/2020).

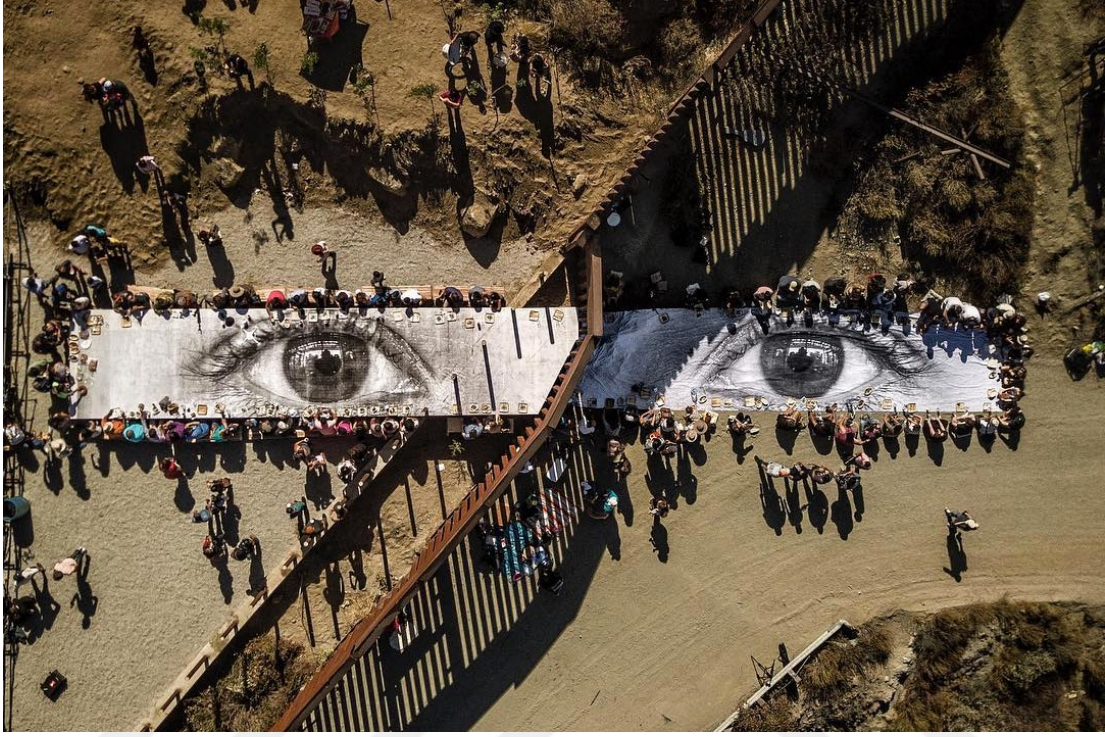
Aynı bölgede JR takma isimli sanatçı, Meksika sınırına bir eser üretmiştir. Kikito, JR rumuzlu sanatçının sınır bölgesinde yaşayan Meksikalı bir ailenin bir yaşındaki çocuğunun adıdır. Sanatçı çocuğun fotoğrafını dev bir platform olarak sınırın Meksika tarafına kurmuştur. Sınırın Amerika tarafından bakıldığında oldukça etkileyici bir görsel sunulmaktadır. Bu eser Giant Picnic adlı çalışmasının da bir parçası sayılmaktadır (Morrissey, 2019, s. 13-15).

JR adıyla anılan sanatçı çevresel sorunlar ile birlikte ülkelerin fakirlik ve toplumsal sorunlarına yönelmiştir. Kendisinin de Ted konferansında yaptığı etkileyici bir konuşması bulunmaktadır. Ted konferansındaki konuşmasında sanatın dünyayı değiştirip değiştiremeyeceğini sorgulamış ve bu bağlamda yürütmüştür. Ayrıca kamusal alanda genellikle katılımlı ve fotoğraf öğelerinin yer aldığı oldukça büyük sokak sanatı uygulamaları yapmaktadır (Görgülü, 2017, s. 170).

Bourriard katılım içeren sanat eserleriyle ilgili şu şekilde ifade etmiştir:

“Sanat ile ilgili olarak süregelen eleştirileri biçimlerinden sıyrılma ve ayrılma nedeniyle ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Günümüzde insanlar birbirleriyle olan temaslarında ve

anlaşmalarında, başka insanlarla ortak alanlar oluşturma eğiliminde olduklarından, sanatçıların meydana getirdiği ilişkisel sanat eserlerini deneyimlemeye ve bu deneyimi yaşamaya yönelik yeni adımlar atmaktadırlar’’

Görsel 7: JR, Giant Picnic, Tecato, Yerleştirme Sanatı, 2017. (Erişim Tarihi: 03/01/2020).

JR aynı bölgede ve aynı sırada bir başka katılımlı eser daha gerçekleştirmiştir. Kikito ile bağlantılı olan Giant Picnic isimli eserde, Kikito isimli çocuğun gözlerinin fotoğrafı, bir sofra örtüsü olarak kullanılmıştır. Fotoğraf, bir çizgi formunda yer alan siyasi sınırın ortasına yerleştirilmiştir. Bu proje yerleştirme sanatı olan Kikito’nun platformunun kurulumunun bitmesiyle ortaya çıkmıştır. Birbirinin siyasi sınırlarından öylece geçemeyen bu insanlar, aynı sofrada; aynı şeyleri yiyip, içip, aynı müziği dinleyerek ortak bir an paylaşmışlardır. Bu performans gerçekleşirken herhangi bir ilan verilmemiştir. Sınır polisi tarafından engelleneceği öngörüldüğünden, yalnızca çevredeki insanlara duyurulmuştur. Performansın gerçekleştirilmesi düşünülen saatte kimse yokken, zamanla kalabalık artmış ve performans gerçekleşmiştir. Sevgi dolu bir komşuluk yaşantısı oluşmuştur. Komşuluk yapan bu insanlar, farklı bayrakların dalgalandığı topraklarda yaşamaktadır. Bu bağlamda milliyetleri, pasaportları, yargılandıkları yasalar, sahip oldukları haklar bütünüyle başkadır(Morrissey, 2019, s. 13-15).

Görsel 8: JR, Giant Picnic&Kikito, Tecato, Yerleştirme Sanatı, 2017. (Erişim Tarihi: 15/04/2022). Aynı siyasi sınırdaki yer alan bir başka eser ise Susan Harbage Page'e aittir. Sanatçı 'Humanizing the Border' isimli eseri ile fotoğraf sanatını, performans sanatını uygulamasına dahil etmiştir. Sanatçı bu sanat üretimi ile insan bedeni aracılığıyla, sınır kavramını insanlaştırmayı hedeflemiştir.

Görsel 9: Susan Harbage Page, Humanizing the Border, Meksika-Amerika Birleşik Devletleri, Performans Sanatı, 2012. (Erişim Tarihi: 03/01/2020).

Susan Harbage Page, Amerikalı, farklı disiplinlerde eserler üreten bir sanatçıdır. Fotoğraf ve müzik konusunda eğitim almıştır. Hala North Carolina University’de dersler vermektedir. Eser, sanatçının Amerika - Meksika Sınır Projesi kapsamında yaptığı bir eserdir. Performans, sanatçının sınırı bedeni olarak konumlandırması ve soyut bir kavramı somut bir bedende anlamlandırması ile gerçekleşir. Aynı zamanda bu performansı fotoğraflamış ve bir seri oluşturmuştur (Page, 2012).

Çağdaş sanatta bu eserlerin sınır bölgesinde uygulandığı görülse de yine sınır sorununu ele alan çalışmalar, sınır bölgeleri dışında da kamusal alanda üretilmiştir. Bu üretimler özellikle Mural eserler olmak üzere, sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Meksika-Amerika siyasi sınırı, sanat performansları ve muraller konusunda oldukça geniş bir arşive sahiptir. Meksika’nın sanatı protesto olarak kullanmasının en net tarihi 1910 yılında gerçekleşen Meksika Devrimi’ne dayanır. Meksika Devleti, savaş muhalefeti göstermek amacıyla sanatın kullanılmasını desteklemiştir. Şüphesiz ki Diego Rivera da Meksika’nın komünizm destekçisi popüler sanatçısıdır. Rivera, duvar resimlerinde zaman zaman tepki çekecek derecede protest bir tavır takınmıştır.

Pablo Picasso'nun Guernica isimli eseri, modern politik resimde bir zirve olarak kabul edilmektedir. Picasso, eserinde kübik şekilde ifade ettiği protest simgeleri hiçbir zaman açıkça belirtmemiştir. Ancak eseri, Guernica kasabasının bombalanması üzerine yapmıştır. Hiçbir stratejik konumu ve durumu olmayan kasabanın yerle bir edilmesi sanatçıyı oldukça etkilemiştir. Picasso resmin taslağında kullanmış olduğu orak ve çekici, resmin orijinalinde kullanmamasına rağmen solcu kesimin büyük beğenisini kazanmıştır. Picasso, İkinci Dünya Savaşı sonrası komünist tavrını daha net ifade etmiştir. Stalin'in portresini ve Kore Savaşı aleyhine çalışmalar yapmış olsa da en bilinçli olarak ürettiği savaş karşıtı eserin Guernica olduğunu ifade etmektedir. Yine de resmin anlattıklarını açıkça ifade etmekten kaçınmıştır. Sanata siyasi açıdan bakıldığında, ülke gündemi, savaş, sınır gibi kavramlar ile ne kadar iç içe olduğu görülmektedir. Maslow'un hiyerarşi piramidinde görülen en temel fizyolojik ihtiyaçların sağlanmasında da sanat etkili olmuştur. Estetik kaygı, yaratıcılık, üretim gibi üst basamakta yeri olduğu düşünülen sanat, aslında piramidin en alt seviyesine kadar hizmet etmektedir. Bir ülke sınırı çizilirken yapılan savaşlar, çatışmalar, öncesinde ve sonrasında insanları ve devletleri sanat ile kendini ifade etmeye itmiştir. Devletler, afişleri kullanarak insanları askere davet edip, hükumeti desteklemeye iterken, halk daha çok savaş karşıtı üretimler yaparak sanatın gücünü ve ifade alanını kullanmışlardır. Bu noktada güç orantısızlığı da görülmektedir. Devlet kendi propagandasını, mekan ve askeri gücü ile kullanabilirken, halk devlete tepkisini kaçak yollarla ve sınırlı ekonomik güç ile ifade etmek durumunda kalmıştır. Bunun belirgin bir örneği olarak Berlin Duvarı'ndan söz edilebilir. Nazi Almanyası, afişlerle ve televizyon kanalları ile kendisine mürit toplama gayreti içerisindeyken, karşı fikirde olan halk, tepkisini duvarlara yazı ve resimler yansıtmışlardır. Daha sonraki yıllarda Nazi Almanyası sona erdiğinde, Berlin bölünüp, ülke başka ülkelerce paylaşılma gayreti içerisindeyken, aradaki duvar adeta görsel bir çılgılık olmuştur(Clark, 2017, s. 60-65).

2. İKİNCİ BÖLÜM: SİYASİ SINIRLAR VE SANAT ÜRETİMLERİ

Dünya üzerinde çeşitli siyasi sınırlar vardır ve bu sınırlar üzerinde sanat eserleri bulunmaktadır. Bu bölümde altı farklı sınırdan altı farklı örneklem seçilmiştir. Eserin yer aldığı bölge, eserin tekniği ve üreten sanatçısı hakkında bilgi verilmektedir.

2.1. Siyasi Sınırlar ve Eser Çözümlemeleri

Bu bölümde yer alan siyasi sınır örneklemeleri: Ukrayna-Polonya, ABD-Meksika, İsrail-Filistin, Güney Kore-Kuzey Kore, Doğu Berlin-Batı Berlin, İspanya-Fas sınırlarından oluşmaktadır. Sınır örnekleri, coğrafi ve üzerinde üretilen sanat eserinin tekniğinin çeşitliliği düşünülerek seçilmiştir.

2.1.1. Ukrayna -Polonya Siyasi Sınırı ve Free Flow Eseri

Free Flow isimli eser, Joroslav Koziara'ya aittir. Eser, Ukrayna-Polonya siyasi sınırında, yeryüzü sanatı örneği olarak yer almaktadır.

Ukrayna, Polonya sınırı; geçilmesi zor fiziksel engeller yerine, siyasi olarak ayrıdır. Sınır boyunca, belirli işaret direkleri, iki ülkenin topraklarını ayırmaktadır. İşaret direkleri arasında dikenli tel ya da duvar gibi bir engel bulunmamakla birlikte, geçiş serbestisi vardır. Günümüzde Ukrayna'nın yaşamakta olduğu zorlu durumda da Polonya, Ukrayna halkına desteğini açıkça göstermektedir: Sınır bölgelerinde Ukraynalı halk için karşılamalar gerçekleşmiştir. Barış içinde yaşayan toplumlar olarak, 2011 yılında geleneksel bir yeryüzü sanatı festivalinin ilk adımını atmışlardır. İki ülke, bugün işgalden kaçan halk ve işgalden kaçanlara kucak açan halk olarak yine birlikteliklerini göstermektedir. Öyle ki Polonya, Ukrayna 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettiğinde, onu tanıyan ilk ülke olmuştur. İki ülkenin tarihi Ukrayna'nın SSCB'nin bir parçası olduğu zamandan, bağımsızlığını alışına ve günümüze dek uzanır. İkinci Dünya Savaşı, Avrupa ülkelerinin siyasi sınırları konusunda etkili bir savaştır. Savaşın sonucunda birçok ülke sınırı değişiklik göstermiştir. Ancak fiziki sınırlar, halkı tam anlamıyla birbirinden ayırmamaktadır. Özellikle Sovyetler Birliği'nde yer alan ülkeler ele alındığında, benzer kültür ve tarihe sahip insanlar bulunmaktadır. Ancak oldukça geniş bir coğrafyaya yayılan bir toplum olduğundan, insanlar arasında kültür farkları oluşması kaçınılmazdır. Ayrıca Sovyetler Birliği esasen devletler birliğidir. Rusya, Estonya, Letonya, Litvanya, Belarus, Moldova, Ukrayna, Azerbaycan, Ermenistan,

Gürcistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ülkeleri eski Sovyet ülkeleridir. Günümüzde hepsi bağımsız birer ülke konumundadır. Polonya ve Ukrayna'nın siyasi sınırları, önceden SSCB ve Polonya arasındaki sınırdır. Ancak Ukrayna bağımsızlığını ilan ettikten sonra, günümüzdeki 529 kilometrelik sınır resmîyet kazanmıştır.

Görsel 10: Polonya-Ukrayna Siyasi Sınırı. (Erişim Tarihi: 20/12/2022).

Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden kurulmuş ve kırk yedi yıl varlığını sürdürmüştür. Önceleri sınır bölgelerinin çok kültürlü yapıları gözlenebilirken, savaş sonrası birliğin dışındaki sınır netleşmiştir. Ukrayna, bağımsız bir ülke olarak Polonya ile çatışmasız bir siyasi sınırı paylaşmaktadır. Ancak Polonya-Sovyet sınırı derin bir sınırdır. İki ülke tarafı da azınlıklar üzerinde asimilasyon yapmıştır. Bu da iki halkın bir arada yaşamasını imkansız kılmıştır. Azınlıkların kültürü zamanla yok olmuştur. Ancak Ukrayna'nın Sovyetler Birliği'nden ayrılmasına denk gelen 1991 yılından itibaren iki ülke arasındaki ilişki tümünden değişmiştir. Görünen odur ki, tek engel Sovyetler Birliği'dir. Bağımsız Ukrayna, Polonya tarafından hemen tanınmıştır. Birçok sınır kapısı açılarak, aradaki ilişkinin güçlenmesi amaçlanmıştır. Sınır geçişi verilerine göre, bu amaca ulaşıldığı söylenebilir. İki ülke ilişkisinin bir diğer dönüm noktası 2004 yılında Polonya'nın Avrupa Birliği'nin üyesi olmasıdır. Önceleri Ukrayna-Polonya arasında vize zorunluluğu mevcut olsa da giriş vizesi, ücretsiz ve hızlıca sağlanabilmektedir. Polonya'nın AB üyesi olması ile birlikte Ukrayna'ya AB vizesi alma zorunluluğu gelmiştir. Bu durum ile birlikte vize alımı ücretsiz olmasına karşın zorlaşmıştır. Polonya'nın Schengen Bölgesi'ne girişi ise araya bürokrasinin girmesine sebep olmuştur. Avrupa Birliği süreci durumun

değişkenlik göstermesine sebep olsa da günümüzde Ukraynalılar Polonya'ya vizesiz giriş yapabilmektedir. Sınırın Ukraynalılara kapanmaması, bölgede trafiği artıran bir sebep olmuştur. Böylece sınır bölgesindeki halk arasında, kültür aktarımı ortamı yeniden oluşmaya başlamıştır. Ukrayna-Polonya siyasi sınırı tarihinden görülebileceği üzere, devletler ve yaşayan halk her zaman aynı paydada buluşamamaktadır(Barwinsky, Wendt, Aliaskarov, 2017, s.526).

Ukrayna-Polonya siyasi sınırında eser üretmiş Joroslav Koziara, yeryüzü sanatı ile ilgilenen Polonyalı bir sanatçıdır. Kendi internet sitesinde, kendisi ve çeşitli çalışmaları hakkında bilgiler yer almaktadır. Sanatçı, Varşova Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olmuş, yeryüzü sanatı, poster tasarımı, sahne tasarımları yapmıştır. Aynı zamanda sanatçı, müzik grupları için metin yazmaktadır.

Görsel 11: Joroslav Koziara, Land Art Festival, Land Art, 2019. (Erişim Tarihi: 17/04/2022).

Önceki çalışmaları ile birlikte değerlendirildiğinde, Free Flow isimli eser, Joroslav Koziara'nın diğer yeryüzü eserlerinin adeta bir uzantısıdır. Eserlerinde çoğunlukla doğadan faydalanmaktadır.

Free Flow, 2011'den beri düzenlenen Land Art Festivali'nin bir parçası olarak yer almıştır. Koziara'nın diğer yeryüzü sanatı çalışmalarının yanında Free Flow, konum olarak ayrı bir öneme sahiptir. Festival, Ukrayna-Polonya siyasi sınırında düzenlenmektedir. Günümüzde hala yeryüzü sanatı üretimi yapan sanatçı, festivali de bu alanda düzenlemiştir.

Görsel 12: Joroslav Koziara, Free Flow, Land Art, 2019. (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

Eserde yer alan dev balıklar, Fazelya tohumları kullanılarak yapılmıştır. Fazelya bitkisi, arı otu olarak da bilinir. Bir yıllık bir tohumdur. Tohum ekilir, çiçeklenir ve kurur. Farklı mevsimlerde farklı görüntüler sunar(Okant, 2019, s. 48). Bu da Free Flow isimli eserin geçici bir yeryüzü sanatı olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışma, dört mevsim fotoğraflanarak görsel doyum sağlanmış ve ölümsüzleştirilmiştir.

Görsel 13: Fazelya Bitkisi. (Erişim Tarihi: 06/04/2022).

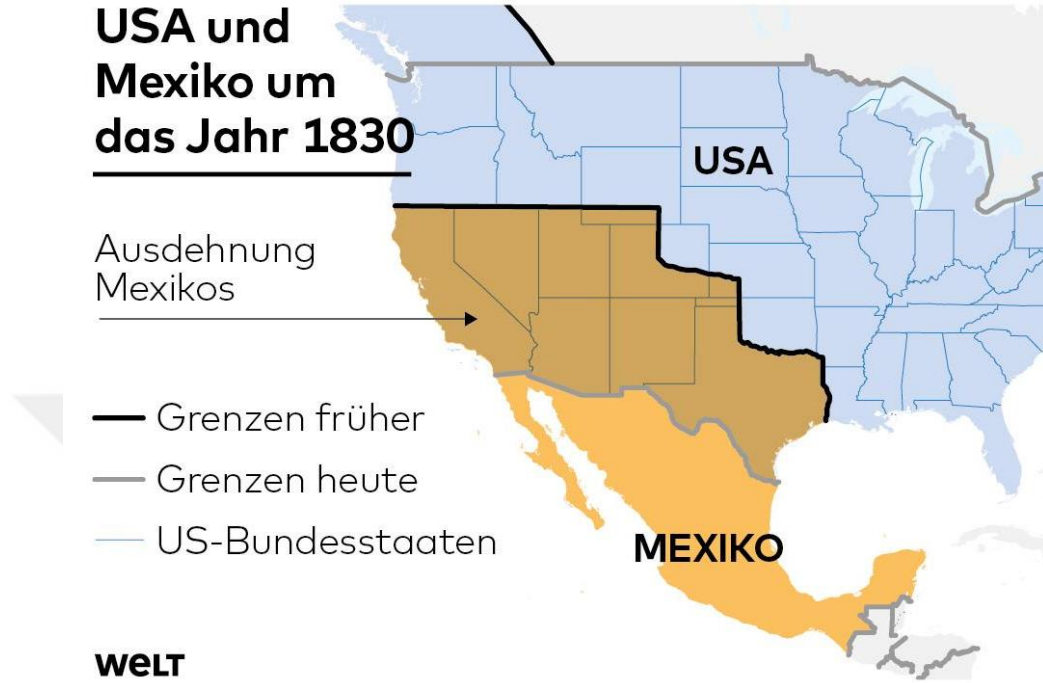
2019'a kadar düzenli olarak sürdürülmüş olan festival 2020'den itibaren pandemi sebebiyle gerçekleştirilememektedir. Eser, uygulandığı sınır bölgesinde tohumların ekilmesi ile hayata geçmiş, daha sonra ekinlerin biçilmesiyle balık formunu almıştır. Balıklar, sınır çizgisinden birbirinin aksi yönde akışkan biçimde geçişmektedir. Bu durum, iki ülkenin siyasi sınırının geçirgenliğini simgelemekte ve sınırı kavramsal olarak yok etmektedir (Koziara, 2011).

Sanatçı, bölge ve sanat yapısının tekniği ele alındığında bir uyum gözlenmektedir. Siyasi sınırın çitlerle çevrili bir bölge olmayışı ve sınır geçmenin bir bürokratik süreç içermemesi sebebi ile Land art uygulanabilir bir tekniktir. Sınır bölgesinin bir işgal veya terör bölgesi olmayışı, uygulama için uygun ortam sağlamıştır. Zaman zaman farklı dinamikler gözlense de halkın iç içe olan yapısı ve birbirlerinin kültürlerini tanıyor oluşlarının balıklarla simgelenmesi, birliktelik mesajını pekiştirmektedir.

2.1.2. Amerika Birleşik Devletleri - Meksika Siyasi Sınırı ve Border Door Eseri

Border Door isimli enstalasyon, Richard Lou'ya aittir. Eser Amerika ve Meksika sınırında yer almaktadır. Eserin uygulaması 1988 yılında gerçekleşmiştir.

ABD-Meksika siyasi sınırı 3.218,688 km uzunluğundadır. Bölgede on sınır devleti bulunmaktadır ve bu devletlerin nüfusu 10 milyonu aşmaktadır. İki ülke arasında güçlü sosyal bir bağ olsa da, uluslararası bir sınırla bölünmüş durumdadır.

Görsel 14: ABD-Meksika Siyasi Sınırı. (Erişim Tarihi: 20/12/2022).

Sınır hattı boyunca çitler, gözetleme kuleleri, sınır ajanlarının bulunuyor olması sınır bölgesinde yaşayan halkı da etkilemektedir. Özellikle sınır güvenliği sağlanmaya çalışılırken insan hakları ihlalden söz edilmektedir. Göç engellenmeye çalışılırken saldırgan bir tavır takınılmaktadır. ABD-Meksika arasındaki göç yolculuğu uzun yıllara dayanmaktadır. Kaliforniya, New Mexico, Teksas ve Arizona eyaletleri, 19.yy'da Amerika topraklarına katılmıştır. Bu tarihten sonra iki ülke arasındaki insan trafiği yoğunlaşmıştır. Sınırın askeri olarak korunması ise ABD topraklarında gerçekleşen terör olaylarından sonra önem kazanmıştır. Uyuşturucu kaçakçılığı ve terör olaylarının engellenmesini amaçlayan militarizasyon, bir ölçüde başarılı olmuştur. Ancak bu durum ülkeye girmek isteyenleri, daha farklı yollar aramaya yönlendirmiştir.

Görsel 15: Amerika Birleşik Devletleri-Meksika Sınır Duvarı. (Erişim Tarihi: 06/04/2022).

ABD'nin elindeki teknolojik üstünlük, sınır emniyetinin sağlanmasında da kullanılmıştır. Sürekli yeni teknolojilerle geliştirilmeye çalışılan siyasi sınır, toplumsal olaylar bir yana, istenmeyen göçmenler için engel teşkil etmektedir. Bu sınırın güvenliğini sağlamak için sürekli artış gösteren ödenekler sağlanmaktadır. Teknoloji ve askeri insan gücüne yapılan yatırımların amacı, göçmenleri göçmekten caydırmaaktır. Göçmenler, sınır kapılarından geçememesinin sonucu olarak yeni bir yol aramaktadır. 2015 ve 2018 yılları arasında, sınır bölgesindeki bir kapının on beş dakikalığına açılması sağlanmıştır. ABD-Meksikalı çocukların, aileleri ile tanışması, kucaklaşması için verilen ilk izinden sonra üç yıl aynı durum tekrarlanmıştır. Ancak incelendiğinde, buluşmayı gerçekleştirenlerin yoğunlukla uyuşturucu kaçakçılığı mahkumiyetlerinin oluşunun fark edilmesi, bu eylemin sonunu getirmiştir. Kuzey Amerika kıtasının orta bölümünde yer alan ABD'nin, kuzeydeki sınır komşusu Kanada, güneydeki sınır komşusu ise Meksika'dır. Terör eylemleri neticesinde artırıldığı belirtilen sınır güvenliği konusunda bir tezat bulunmaktadır: ABD'de Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gerçekleşen yirmi yedi terörist vakası bulunmaktadır ve hiçbiri güney sınırından girmemiş, kuzey ya da liman bölgelerinden giriş sağlamıştır. Bu durum Meksika'daki şu söylemi haklı çıkarmaktadır: 'Birinin sizden daha az

değerli olduğuna inanıyorsanız, ona karşı tacizde bulunmak daha kolaydır'. Sınır güvenliğine yatırım yapmak, aynı zamanda bir güç gösterisine dönüşmüştür. Ülkeler uluslararası bağlamda sınırlarını nasıl koruduklarını göstermekte ve aynı zamanda kamuoyunu güvence altına almaktadır(Socorro, Meza, 2019).

Görsel 16: Richard Lou, Stories On My Back, Yerleştirme Sanatı, 2015. (Erişim Tarihi: 17/04/2022). Richard Lou, farklı disiplinlerde eser üretmiş çok yönlü bir sanatçıdır. San Diego’da bir sınır bölgesinde doğup büyüyen sanatçı, aynı bölgede eserler üretmiştir. Melez bir çocuk olması, onu bu konuda üretmeye itmiştir. Bu bağlamda eser çeşitliliği, milliyetçilik, sömürge karşıtlığı, sınır ve politik konular çerçevesinde yer almıştır. Sanatçının yirmi beş yılı aşkın öğretmenlik, yirmi yılı aşkın sanat yönetimi kariyeri bulunmaktadır. Elliden fazla serginin küratörlüğünü yapmıştır. Günümüzde hem sanatını üretmekte hem de Memphis Üniversitesi’nde Sanat Bölümünde ders vermektedir. Sanatını ifade ederken, enstalasyon alanında yoğunlaşmıştır.

Görsel 17: Richard Lou, Border Door, Yerleştirme Sanatı, 2019. (Erişim Tarihi: 28/09/2021).

Sanatçının sınır bölgesinde, Tijuana Havaalanına sadece birkaç mil uzaklıkta konumlandırırmış olduğu Border Door isimli enstalasyon, açık ve bağımsız bir kapı formundadır. Uygulama, 1988 yılında gerçekleşmiştir. Bu kapı herhangi bir engel işlevi görmemektedir. Bir geçiş engeli ya da bölümlleme fonksiyonu olan ‘kapı’, sanatçının seçtiği konum ve etrafındaki uçsuz bucaksız boşlukla, bambaşka bir sınır kavramı oluşturmuştur. Siyasi sınır bölgesinde yer alması da bu eserin anlamını güçlendirmektedir. Kapı üzerinde 134 anahtar yer almaktadır. Bu anahtarların birer umut ışığı gibi dağılmasını amaçlayan sanatçı, çocukların bu projeye olan ilgisi ve anahtarları dağıtma isteği karşısında amacına ulaşmıştır. Sanatçının hedeflediği üzere, anahtarlar birer umut ışığı gibi çocukların ellerinden dünyaya saçılacaktır. Bağımsız bir yapı olmasına karşın kapı, Meksika yönünden açılabilir şekilde yerleştirilmiştir. Bu yerleştirme, Meksikalıların sınırdan kaçak şekilde geçmemeleri, saygı görerek geçmeleri için sanatçı tarafından tasarlanmıştır. Aynı zamanda kamusal ve özel alan geçişini simgelemektedir. Günümüzde Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki sınır üzerinde çeşitli topluluklar tarafından sanat üretimleri yapılsa da Lou, bu anlamda ilklere aittir. Ancak Lou’nun bu girişimi iki gün kadar kısa ömürlü

olmuştur. Sınır devriyesi bu eserin bölgede daha fazla tutunmasına izin vermemiştir(Latorre, 2012).

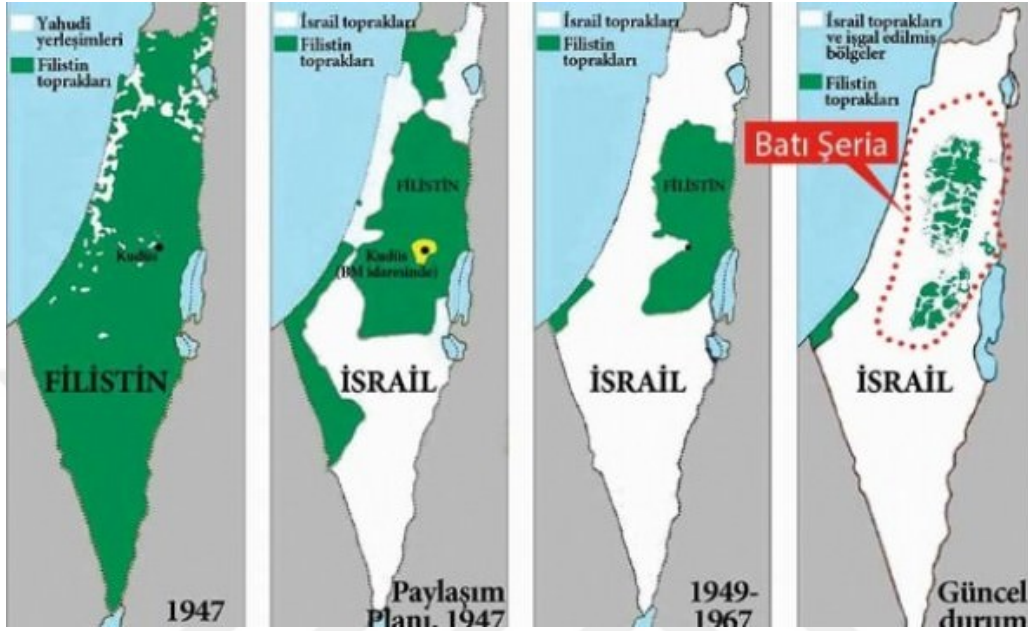
ABD-Meksika siyasi sınırı, güvenliği sürekli geliştirilme çabasında olunan bir bölgeyi temsil etmektedir. Bu bölgede halk ve sanatçılar, sınır duvarını kavramsal olarak yok etmeyi amaçlayarak çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Barış içindeki yaşayan toplumlara sahip iki devletin sınırının aksine bu sınır, göçmenlerin geçişini ve kaçakçılığı engellemek amacıyla askeri önlemler alınan, zaman zaman 'korumak' için ölümlerin görmezden gelindiği bir sınır bölgesidir. Bölgede gerçekleştirilen sanat etkinliklerinin tekniği, çoğunlukla katılımlı enstalasyon, enstalasyon ve performans olmuştur. Ancak Richard Lou'nun eserini sergilediği alan çitlerin yer aldığı bölge değil, bir havaalanı bölgesi olduğundan, çit ve duvardan bağımsız bir eser sergileme imkanı bulmuştur. Lou, teknik olarak diğer yapıtlarından farklı bir yola girmemiş ve enstalasyona yönelmiştir. Sanatçının eserlerindeki kavram vurgusu net olarak izlenebilmektedir. Günümüzde ABD-Meksika sınırında yapılan sanat etkinlikleri, Richard Lou'nun farklı olarak bir çit kullanılarak, işlevsizleştirilerek ya da sanat nesnesi haline getirilerek uygulanmaktadır.

2.1.3. İsrail - Filistin Siyasi Sınırı ve Face to Face Projesi

Face to Face, JR takma isimli sanatçının bir projesi olarak, İsrail-Filistin sınır bölgesinde yer almaktadır.

Filistin toprakları, üç dinin buluşma noktası olan stratejik önemi yüksek bir bölgedir. Birçok istilaya uğramış olan topraklar, bir dönem Osmanlı Devleti'nin de sınırları içerisinde bulunmuştur. Kudüs'ün bu topraklarda yer alması, bölgeyi daha fazla değerli kılmaktadır. Yahudilik inancında bölgenin Yahudilere vaat edilmiş topraklar olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple farklı birçok bölgede yaşayan Yahudi halkı kendisine vaat edilen topraklara, dönemin Filistin topraklarına göç etmişlerdir. Dış ülkelerden de güç alan Yahudiler, Filistin ile olumsuz ilişkiler kurmuştur. Arap toplumunun tüm itirazlarına rağmen, Yahudiler, Filistin'de varlıklarını yoğunlaştırmış, yıllar içinde nüfuslarını artırmışlardır. Çeşitli barış ortamları sağlanmaya çalışılsa da bu girişimler başarılı olmamıştır. İsrail Devleti'nin kuruluşu

Theodor Herzl'in çabaları ile başlamıştır. Yahudi Devleti kurmayı hedefleyen Herzl, bunun yöntemlerini bulmak için harekete geçmiştir. Stratejisine göre, Filistin toprakları üzerindeki Yahudi nüfusunun artması gerekmektedir.

Görsel 18: İsrail-Filistin Siyasi Sınırının Zaman İçindeki Değişimi. (Erişim Tarihi: 17/04/2022).

Çeşitli anlaşmazlıkların oluşması ve çatışmaların başlamasıyla ve Filistin'in İngiltere sömürgesi olması sebebiyle durum uluslararası bir hal almış ve 1947 yılındaki BM Genel Kurulu toplantısında görüşülmüştür. Toplantı sonucunda, ülkenin paylaşılması kararı çıkmıştır. Ancak görüşmeye göre, bu paylaşımdan BM de kendi payını alacaktır. Çok geçmeden katliamlar gerçekleştirmeye başlamıştır. 1948 yılında İsrail, devlet oluşunu ilan etmiştir. Ülkeyi ilk olarak ABD ve SSCB bir devlet olarak tanımıştır. Ancak Arap topraklarına sığınan Filistinli mültecilerin sayıları gitgide artmaktadır. Bu durum Arapların İsrail'e saldırması ile sonuçlanmıştır. Sayıca üstün olmalarına rağmen İsrail tarafından yenilgiye uğramışlardır. İsrail bu savaş sonucunda topraklarını genişletmiştir. 1967'de yine savaşarak topraklarına yenilerini eklemiş ve BM'nin hiçbir kararını dikkate almamıştır. Arap toplumu hezimete uğramıştır. İsrail'in kurlsız hareketlerinin bir sonucu olarak 1973 yılında yeni bir Arap-Yahudi savaşı başlamıştır. Amaç İsrail'i 1967 yılındaki sınırlarına döndürmektir. Savaşın sonucu Mısır ve İsrail'in ilişkilerini tümüyle koparmasıyla sonuçlanır. İsrail bir kısım Arap toprağını da geri vermektedir. Çeşitli uluslararası girişimlerin sonucu olarak, Mısır anlaşma konusuna sıcak bakmıştır. 1970lerin sonunda ise artık Mısır, İsrail'i devlet

olarak tanımıştır. Filistinliler bu gelişmeyle tek başına kalmıştır. 1988 yılında Ürdün'ün Batı Şeria'dan çekilmesini fırsat olarak değerlendirmeleri sonucunda, başkenti Kudüs olan bağımsız Filistin Devleti'nin kurulduğunu ilan etmişlerdir. Ancak İsrail bu bağımsızlığın önüne engeller sermektedir. Bölgede iki ya da tek devletli çözüm çaba ve araştırmaları olumsuz görülmektedir. 2012 yılında BM'de üye olmayan gözlemci konumundaki devlet olan Filistin'in bağımsızlığı oylanmış ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir. BM'de fiilen bağımsızlığı tanınmıştır. Ancak iki devlet arasında bir anlaşmaya günümüzde hala varılamamıştır. En büyük anlaşmazlıkları Kudüs ve mültecilerdir. Başkent olarak seçilen Kudüs paylaşılamamakta, bu sebeple şehrin ortasında duvarlar yer almaktadır. Arap ülkelerine kaçan Filistinli mültecilerin geri dönmesi, Yahudi nüfus yoğunluğunu azaltacağından dolayı, geri dönmeleri de mümkün görünmemektedir. İki devletin siyasi sınırları konusundaki belirsizlik ve Filistin'in egemenlik ve hak arayışı günümüzde hala devam etmektedir(Yıldırım, 2021, s.3845).

Görsel 19: İsrail-Filistin Siyasi Sınır Duvarı. (Erişim Tarihi: 07/04/2022).

Şehrin duvarlarla bölünmesi üzerine Grafiti sanatçılarının bu duvarları birer tuval olarak değerlendirip tepkilerini göstermesi kaçınılmaz olmuştur. Aynı zamanda halk da tepkilerini bu duvarlarda görselleştirmiştir.

Görsel 20: JR, Face to Face, İsrail-Filistin Sınır Duvarı- Filistin tarafı, Bethelem, 2007. (Erişim Tarihi: 28/09/2021).

JR, eserlerinde yasaklara karşı gelen bir sanatçıdır, fotoğraf sanatını yaratıcı ve etkili yerleştirmeler ile destekleyerek farklı disiplinleri bir arada kullanma eğilimi içerisinde. Duvar resminin dahi kaçak yollarla yapıldığı birçok yerde sesini duyurmayı hedeflemiştir. Özellikle büyük hacimli fotoğraf baskılarıyla, ezilen toplumların görünür olması için çaba sarf etmektedir.

Görsel 21: JR, Lviv, Fotoğraf-Yerleştirme Sanatı, 2022. (Erişim Tarihi: 20/12/2022).

Sanatı protesto aracı olarak kullandığı eserlerin sayısı oldukça fazladır. Bu sınırdaki eser üretmesi de kaçınılmaz olmuştur. Inside Out isimli proje, 12 yıldır sürmektedir. JR, İnsanların anlamlı bakışlarını dünyaya çevirmektedir. Öyle ki kendisinin fotoğrafları çekemediği durumlarda, kendisine gönderilen insan portreleri ile çalışmalarına devam etmiştir. Fotoğraf sanatını enstalasyon şeklinde sergilemesinin yanında, sınır bölgelerinde gerçekleştirilen sergilerinden enstantaneleri ayrıca bir sergi olarak çeşitli galerilerde sergilemiştir. Eserlerini öncelikli olarak galerilerde sergilemek yerine, katılımlı olarak eserlerini gerçekleştirmektedir. Kamusal alanlar kendisinin galerisidir. Face to Face projesi ise, sadece kendisinin değil, katılımcıların da eseridir. 2007

yılında gerçekleştirilmiş olan bu proje kapsamında siyah beyaz fotoğraflar kullanılmıştır. Bu fotoğraflar İsrail–Filistin sınır duvarlarına uygulanmıştır. Sınırın İsrail topraklarında kalan kısmına Filistinli vatandaşların fotoğraflarını uygulanmıştır. Sanatçı, bu iki halkın birbirlerine ne kadar benzediklerini birbirlerine göstermeyi amaç edinmiştir. Bu fotoğraflar yakından çekilmiş ve büyük boyutlarda uygulanmıştır. Fiziksel özellikleri ya da konuştukları dil bağlamında da bu iki halk birbirlerine çok benzemektedirler. Ancak görülmektedir ki bu halklar çatışma halindedir. Sanatçının amacı ise tam da projesinin isminin karşılığı olan, bu halkları ‘yüz yüze’ getirmektir(Görgülü, 2017, s.170-172).

2.1.4. Güney Kore - Kuzey Kore Siyasi Sınırı ve The Bridge Eseri

Görsel 22: El-Seed, The Bridge, 2018. (Erişim Tarihi: 28/09/2021).

The Bridge isimli yerleştirme, EL-SEED tarafından gerçekleştirilmiştir. EL-SEED, Eserlerinde Arapça kaligrafik öğeler bulundurmaktadır. The Bridge adlı eserinde de benzer öğeleri kullanmıştır. Bu eser Güney Kore–Kuzey Kore siyasi sınırında yer almaktadır.

Kore, 1948 yılında ikiye bölünerek Güney ve Kuzey olarak ayrılmıştır. 250 kilometre uzunluğundaki sınır 4 kilometre genişliğe sahiptir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından meydana gelen bu bölünme 38.paraleli sınır olarak gerçekleşmiştir(Bkz: Görsel 23).

Görsel 23: Güney Kore-Kuzey Kore Sınır Haritası. (Erişim Tarihi: 12/04/2022).

Güney Kore ve Kuzey Kore, son yıllarda çeşitli barış eylemlerinde bir araya gelse de iki ülke siyasi sınırları konusunda yenilikçi bir adım atmamaktadır. İki ülke ayrıldığında, Berlin Duvarı örneğinde olduğu gibi, ailelerin de bölünmesi söz konusu olmuştur. Bölünmeden sonra iki ülke çok farklı doğrultuda ilerlemişlerdir. Günümüzde bu ayrım oldukça derinleşmiştir. Kuzey Kore'nin yönetim şekli, bu ayrımın en temel sebeplerindendir. Kuzey Kore günümüzde hala özel izinlerle ziyaret edilebilen bir ülkedir. Ancak yine de savaş sonrası Güney Kore'de yıllarca tutsak kalmış mahkum ya da ajanlar, Güney Kore'nin de onları bırakmasıyla, kendi iradeleriyle Kuzey Kore'ye geri dönmüşlerdir(Gökmen, 2006, s. 82).

El Seed, Tunuslu bir ailenin çocuğu olarak Fransa'da doğmuş bir multimedya sanatçısıdır. Fransa'da doğmuş olan sanatçı, köklerinin parçası olan Arapçayı on sekiz yaşından sonra öğrenmiş ve eserlerinde adeta dilin görsel estetiğinden faydalanmıştır. Arap alfabesinin karmaşıklığı, ahengi sanatçının ilgi alanına girmiştir. Kendi kaligrafisini oluşturarak kökleri arasında köprü kurmuştur. Kaligrafiyi sokakta

uygulamasından yola çıkarak ‘Kaligrafiti’ eserleri üretmektedir. Sanatçı değişik teknikler kullanarak fark yaratmayı amaçlamaktadır. Fark yaratma arayışı, sanatçının sanatını dev boyutlarda uygulamasının yolunu açmıştır. Sanatıyla öyle bir noktaya gelmiştir ki, ünlü tasarımcı Louis Vuitton ile ortaklık kurmuş ve markanın eşarplarına ve çeşitli ürünlerine tasarımlar oluşturmuştur(Bkz: Görsel 24).

Görsel 24: El-Seed Louis Vuitton Projesi, 2013. (Erişim Tarihi: 11/04/2022).

Güney Kore Kuzey Kore sınırında yer alan askerden arındırılmış bir bölge bulunmaktadır. Ansan'daki Gyeonggi Modern Sanat Müzesi, bu bölgede eser üretmek ve iki ülke arasında saygıyı öne çıkarmak için sanatçı ile görüşmüştür. Bu görüşmeler sonucunda eser tasarlamaya başlayan sanatçı, bölgenin zorluğunun da getirisi ile değişiklikler yapmak durumunda kalmıştır. Askeri kısıtlamaların da sonucu olarak eser iki boyutlu ve uzunluğu 20 metreyi bulan alüminyum kesme olarak, 2017 yılında gerçekleştirilmiştir(Bkz. Görsel 19). Kaligrafi'de sanatçının kendisini en iyi ifade ettiği biçimde bir şiir yer almaktadır. Şiir Kuzey Koreli şair Kim Sowol'a aittir. Ülke bölünmeden önce yaşamış bir şair, yazılmış bir şiirdir.¹

2.1.5. Doğu -Batı Berlin Sınırı: Berlin Duvarı

Berlin Duvarı 1961-1989 yılları arasında Berlin'i Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölmüştür. Bu bölünmenin Batı tarafında yaşayan halk, duvara yaklaşabilmektedir. Doğu tarafı ise birçok engelle bölgeden uzaklaştırılmıştır. Kaçma girişiminde bulunanların olması ile birlikte ikinci bir duvar örülmüş ve bir ölüm şeridi oluşturulmuştur. 1989 yılında geçişler başlamış ve duvar yıkılmaya başlanmıştır. 1990 yılında tamamen yıkılan duvarın, günümüzde kalan kısmı tamamen semboliktir (Dolff-Bonekamper, 2002, s. 7).

¹ Hatırlayabilirsin, unutamazsın: Yine de bir ömür yaşa, Hatırla ya da unut, Çünkü unutmaya geleceğin bir gün olacak - Hatırlayabilirsin, unutamazsın: Bırak yılların aksın, Hatırla ya da unut, Arada bir, unutacaksın. - Öte yandan şunlar olabilir: Nasıl unutursun Neyi asla unutamazsın?

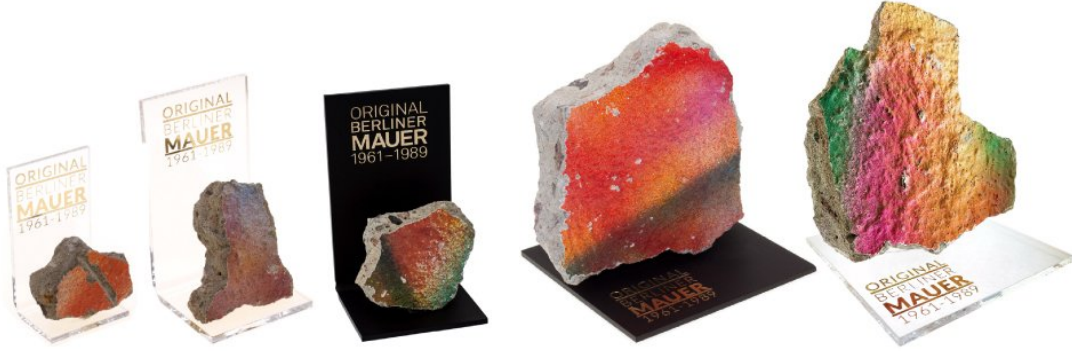

Görsel 25: Berlin Duvarı. (Erişim Tarihi: 17/04/2022).

Duvar 1961 yılından 1990 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Berlin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan, Fransız, İngiliz ve Sovyetlerce paylaşılmıştır. Benzer yönetim şekilleri oluşturulması ile, yönetimlerin birleştirilmesi söz konusu olmasına karşın Sovyet yönetimi aynı fikirde değildir. Böylece dört bölüme ayrılmış olan Berlin, ikiye bölünür: Doğu ve Batı Berlin. Komünizm ve Kapitalizmin bir şehirde karşı karşıya gelişi betondan önce kavramsal olarak var olmuştur. 1952 yılından 1961 yılına kadar Batı Almanya'ya kaçanların olması sebebiyle fiziksel bir duvar örülmesi kararlaştırılır. Gizlice alınan karar hızlıca uygulanmıştır. Durumu günümüz siyasi sınırlarından farklılaştıran durum; duvarın oradan kaçmak isteyenler için yapılmasıdır. Ülkesine kaçak yollarla girilmesini önleme amacı güden tüm siyasi sınırlara karşın, kendi sınırından dışarı çıkılmasını engelleme amacıyla 13 Ağustos 1961 tarihinde, gece saat 02:15 i gösterirken bir duvar inşa edilmiştir. Duvarın yapılacağından habersiz on bin Batı Berlinli, Doğu Berlin'dedir. Elli üç bin Doğu Berlinli, şehrin Batı tarafında çalışmaktadır. Şehir ikiye bölünerek, on iki hatta raylı ulaşımı da sekteye uğratmıştır. Duvar çok fazla saldırıya uğramış ancak yine de bütünlüğünü korumuştur. Bu durum, zamanla kabullenmeye yol açmış ve kaçma eylemlerinin de azalmasına sebep

olmuştur(Baker, 1993, s.724). Yaklaşık 46 kilometrelik bu sınırdaki birçok güvenlik önlemi alınmıştır. Bu engellerin işe yaramayacağını anlaşılmaması üzerine, duvarın 9 Kasım 1989 da açılacağı bildirilmiş ve iki taraftaki halk sınırdaki bir araya gelerek birleşmişlerdir. 1990 yılında yıkımı başlanan duvarın yıkımı 1992 yılında tamamlanmıştır. Berlin soğuk savaş dönemini fiziksel hasarlar ile atlattır. Protestolarını duvarlara aktaran insanlar için yeni sanat alanları oluşmuştur. Birçok yıkılmış, terkedilmiş bina duvar resmi için uygun ortam sağlamıştır. Günümüzde de duvar sanatı Berlin için popüler bir sanat alanıdır (Xavier, Vitues, Ochoa, 2019, s. 6). Adorno'nun Sanatın protesto oluşu ve protestonun sanat haline gelişi ikilemi Berlin Duvarı'nın sanat objesi haline gelmesi konusunda oldukça açıklayıcıdır. Berlin Duvarı'nda protestonun sanat eseri haline dönüşmesi söz konusu olmuştur. Öyle ki sanat, başlı başına da bir protestodur: Özgürlüğün peşinde bir protesto(Zeytinoğlu, 2014). Bir protesto aracı haline dönüşmüş olan Berlin Duvarı bir gecede şehri ikiye bölmüş, hayatların, ailelerin ikiye bölünmesine sebep olmuştur. Bir araya gelmek isteyenler zaman zaman duvarları aşmaya çalışmış, tüneller kazmıştır. Ancak bu girişimlere karşı tepki Berlin'in iki tarafı için aynı anlama gelmemektedir. Doğu kısmında duvara yaklaşmak bile hayati tehlike arz etmektedir. Ancak Batı yakasında kalan halk tepkilerini duvarda ifade edebilme imkanı bulmuştur. Burada tek bir duvardan söz etmek imkansızdır. Ölüm çizgisi olarak adlandırılan bölümün çevresinde paralel iki duvar yer alır. Bazen duvar yerine nehirler, binalar yer almaktadır. Duvar tamamen beton değil bazen çit olarak da görülmektedir. Güvenliği sağlanamadığı durumlarda beton ve mayınlar ile desteklenmiştir. Ancak Berlin Duvarı'nda kullanılan malzemeden çok kavram öne çıkmıştır. Zengin bir dil olan Almanca'da iki tanım vardır: Mauer ve Wand. İngilizceden örnek verilmiş olsa da Türkçe'ye çevirisi yapıldığında görülmektedir ki, iki kelime de 'duvar' anlamına gelmektedir. Ancak aynı kavramı ifade etmemektedir. Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Batı Berlin'den bakıldığında duvar daha çok 'Wand', Doğu Berlin'den bakıldığında ise 'Mauer' isimleri ile tam anlamını bulmaktadır. Ne orada yaşamış ne de Almancaya tam anlamıyla hakim olmayanlar bu duvarın gerçek anlamını bilemeyeceklerdir(Baker, 1993, s. 726).

Günümüzde Berlin Duvarı'nın bir kısmını oluşturan East Side Gallery, Berlin'de bulunan bir Açık hava müzesidir. Berlin Duvarı'nın 1.3 kilometrelik bölümü bu müze kapsamında görülmektedir. Duvarın bazı bölümleri dünyada çeşitli şehirlerde sergilenmekte, orijinal Berlin Duvarı'nın parçaları ile yapıldığı söylenerek satılan birçok hediyelik eşya da Berlin'de ve çeşitli alışveriş sitelerinde satışa sunulmaktadır.

Görsel 26: Berlin Duvarı Hediyelik Ürünleri. (Erişim Tarihi: 21/10/2022).

Açık Hava Galerisi, 1990 yılında yapılan 105 eseri içermektedir. Resimler duvarın doğu kısmındadır. 2006 yılında duvarın 40 metrelik bir kısmı orijinalinden daha batıya taşınmıştır. Sanat dernekleri duvarın ayakta durmasına ve resimlerin kalıcı olmasına katkıda bulunmuşlardır. 2009 yılında ressamlardan çalışmalarını revize etmeleri istenmiş ve 8 tanesi dışında hepsi duvardaki varlıklarını korumaya devam etmişlerdir(East Side Gallery, 2022, Geschichte 2-5.paragraf).

Sınırlarda duvar kullanımı ile, duvarların, insanların protestolarını yönelteceği bir alan olarak değişime uğradığı görülmektedir.

Grafiti, 1960'lı yıllarda insanların çalkantılar arasında kendilerini ifade etme amaçlarının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Sokak sanatları bu dönemlerde hareketlenmiş, danslar da görsel eserlere eşlik etmiştir. Eserleri kamusal alanda gerçekleştirildiğinden dolayı, eser sürekliliği garanti altında değildir. Berlin duvarı bu bağlamda tarihi bir önem taşımanın yanı sıra, açık hava sanat galerisi olarak da önem arz etmektedir. Gelip geçici olduğu düşünülen, protest tavırlar ile yapılmış eserler, koruma altındadır. Keith Haring, grafitilerin estetik olarak şekillenmeye başlaması ile Andy Warhol'un da desteğiyle öncü isimlerden biri olmuştur. Kişiliği doğrultusunda toplumsal konularda, grafik etkisi olan eserler üretmiştir(Gökova, 2020, 98-99).

Keith Haring, 4 Mayıs 1958 yılında, Pennsylvania yakınlarındaki Kutztown'da doğup büyümüştür. Çocuk yaşları çizgi filmlere duyduğu hayranlıkla geçmiş; bu ilgisi onu güzel sanatlar okulu ve topluluklarına yöneltmiştir. Video, kolaj gibi alanlarda kendini ifade etme eğiliminde bulunsa da çizimlerden vazgeçmediği görülmektedir.

Görsel 27: Keith Haring, 1989. (Erişim Tarihi: 03/05/2022).

Çizimlerinin daha fazla insana ulaşmasını arzulamış, aynı zamanda kendisini nasıl daha iyi ifade edebileceği konusunda arayışları olmuştur. Ailesinin yönlendirmesi olsa da, ticari amaç uğruna çizim yapmak sanatçıyı memnun etmemiştir. Büyük boyutlu eserler üreterek kendisini ifade etme yolunu seçmiş ve bu doğrultuda kendi tarzını oluşturmuştur. 1978 yılında ilk resim sergisi kendisinin ilk sanatsal başarısı olarak yer almaktadır. Haring, birçok sanatçıdan etkilenmiş, kitaplar okumuş, kişisel kimlik arayışı ile birlikte sanatçı kimliğinin de gelişmesi konusunda çaba göstermiştir. Kamusal alana da oldukça fazla üretim yapmış olan sanatçı, eserlerinde geometrik formda çizgiler kullanmaktadır. Kamusal alanın politik bir unsur olarak kullanılması da ayrıca ilgisini çekmektedir. Metro duraklarında gördüğü boş alanları değerlendirme girişimlerinde bulunmuştur. Sanatçı, mekandaki bu tarz boşlukların tam da kendisine uygun alanlar olduğunu düşünmektedir. Eserlerindeki çoğunlukla renkli, umutlu çizgiler, 1988 yılında kendisine HIV bulaşmasından sonra yerini, ölüm gibi olumsuz temaların keskin çizgilerine bırakmıştır. Bu hastalık oldukça duyarlı olan sanatçının kendisi adına bir vakıf kurmasına ve bu vakıfta AIDS konusunda bilgilendirme ve

önleme yönünde adımlar atılmasına sebep olmuştur. Vakıf aynı zamanda çocuklar için hayır amaçlı bir kuruluştur. Haring teşhisten bir sene sonra, henüz 31 yaşında iken hayatını kaybetmiş olsa da, kurduğu vakıf günümüzde varlığını sürdürmektedir(Thompson, 2010, 52-55).

Görsel 28: Keith Haring, Berlin Duvarı, 1986. (Erişim Tarihi: 11/04/2022).

Keith Haring Berlin Duvarında bulunan duvar sanatında Almanya Devlet Bayrağının renkleri olan sarı, kırmızı ve siyahı kullanmıştır. Sarı rengi fon olarak görülmekle birlikte resmedilen grafik etkisi yüksek figürler, kırmızı ve siyah renkleri kullanılarak oluşturulmuştur. Berlin Duvarındaki eser vandalizme uğramış, daha sonra yenilenmiştir(Keith Haring, Berlin Wall,2022).

Keith Haring, Berlin Duvarı üzerinde yer alan eserinde kendi üslubunu değiştirmemiş, diğer çalışmalarında da izlenebilen dinamik çizgisini korumuştur. Bölgenin hassasiyeti doğrultusunda günümüz Almanya'sının bayrak renkleri olan sarı, kırmızı ve siyahı kullanmıştır. Kendine has figürlerini duvarda arka arkaya sıralamış, 300 metrelik bir eser meydana getirmiştir. Eserde figürlerin elleri ile birbirinin ayaklarına kenetlendiği görülmektedir. Bu durum duvarın ayırıcı varoluşu aksine birlik ve bütünlüğü ifade etmektedir.

2.1.6. İspanya – Fas Siyasi Sınırı ve EU Eseri

EU, BLU takma isimli sanatçının duvar sanatı eseridir. Eser, İspanya–Fas siyasi sınırı duvarında yer almaktadır. İspanya Devleti’ne ait Melilla şehri, Avrupa birliği ve Afrika toprakları arasındaki iki kara sınırından biridir.

Görsel 29: İspanya-Fas Siyasi Sınırı. (Erişim Tarihi: 20/12/2022).

1995 yılından beri özerk il statüsünde bulunan Melilla şehri, 1497 yılından bu yana İspanya’ya ait bir toprak parçasıdır. Fiziki olarak Afrika kıtasında yer almakla birlikte Avrupa Birliği ülkesi olan İspanya sınırlarında sayılmaktadır. Hristiyan, Müslüman, Yahudi ve Hindu inancına sahip insanların yaşadığı şehir 12.3 kilometrekare büyüklüğündedir. Sınır 20 kilometre uzunluğundadır. Şehre giriş bir kontrol noktasından sağlanmaktadır. Pasaport ile şehre girilmekle birlikte dönemlik çalışanlar da şehirde yer almaktadır. Küçük şehir, büyük sorunları barındırır. Birkaç örnekte daha olduğu gibi Avrupa Birliği üyesi bir ülkenin toprağı, Afrika kıtasında yer almaktadır. Bu durum şehrin girişinde uzun kuyruklar oluşmasına sebep olmaktadır. Birçok insan botlarla ya da yüzerek denizden, çitlerden atlayarak karadan ulaşımı denemektedir. Aynı zamanda sahte belgelerle ya da bölgeye giren araçlarda saklanarak Avrupa

Birliği topraklarına adım atmayı hedefleyen insanlar bulunmaktadır(Pelican, 2017, s.72). Melilla şehri tam anlamıyla Afrika kıtasının bir Avrupa Birliği yıldızına ulaşma çabasını simgelemektedir. Bu bağlamda BLU'nun eseri anlamını artırmaktadır.

Blu rumuzu ile eserler üreten sanatçı, grafiti sanatçısıdır. Berlin'de de sokak sanatı çalışmaları mevcuttur. Duvar sanatının oluşumunun da bir parçası olan başkaldırı, eleştiri ve protesto tavrını yansıtmıştır. Sanatçı, politik konularda kendini ifade etmektedir (Akkermann, 2015, s. 64) .

Birçok sınır ve fotoğraf projesi üretimi yapan, tez içerisinde de İsrail-Filistin siyasi sınırı bölgesinde uyguladığı eser ile yer alan JR ile Blu ortak bir çalışma da yürütmüşlerdir. Fotografik öğeler kullanarak büyük duvarlara sanat uygulaması gerçekleştirmişlerdir (Merrill, 2020, s. 6). Sanatçı aynı zamanda sokak sanatı üzerine kısa film projelerinde yer almış, duvarların sanat eserine dönüşümünü video art tekniği ile farklı bir türde eser haline getirmiştir (Hansen, 2016, s. 82).

Görsel 30: BLU, Mural, 2013. (Erişim Tarihi: 20/12/2022).

Avrupa Birliği adlı eserinde bölgeye gerçekleştirdiği ziyaret etkili olmuştur. Bu duvar resminde Avrupa Birliği amblemi olan on iki yıldızın dikenli tel olarak gösterilmesi söz konusudur. Yakından incelendiğinde, sınırı geçmeye çalışan insanlar görölmektedir. Sınır bölgesi, Afrika topraklarından Avrupa Birliği'ne geçiş yolu

olarak görülmektedir. Sınırın güvenliği AB bütçesi ile korunmaktadır(euronews, 2013).

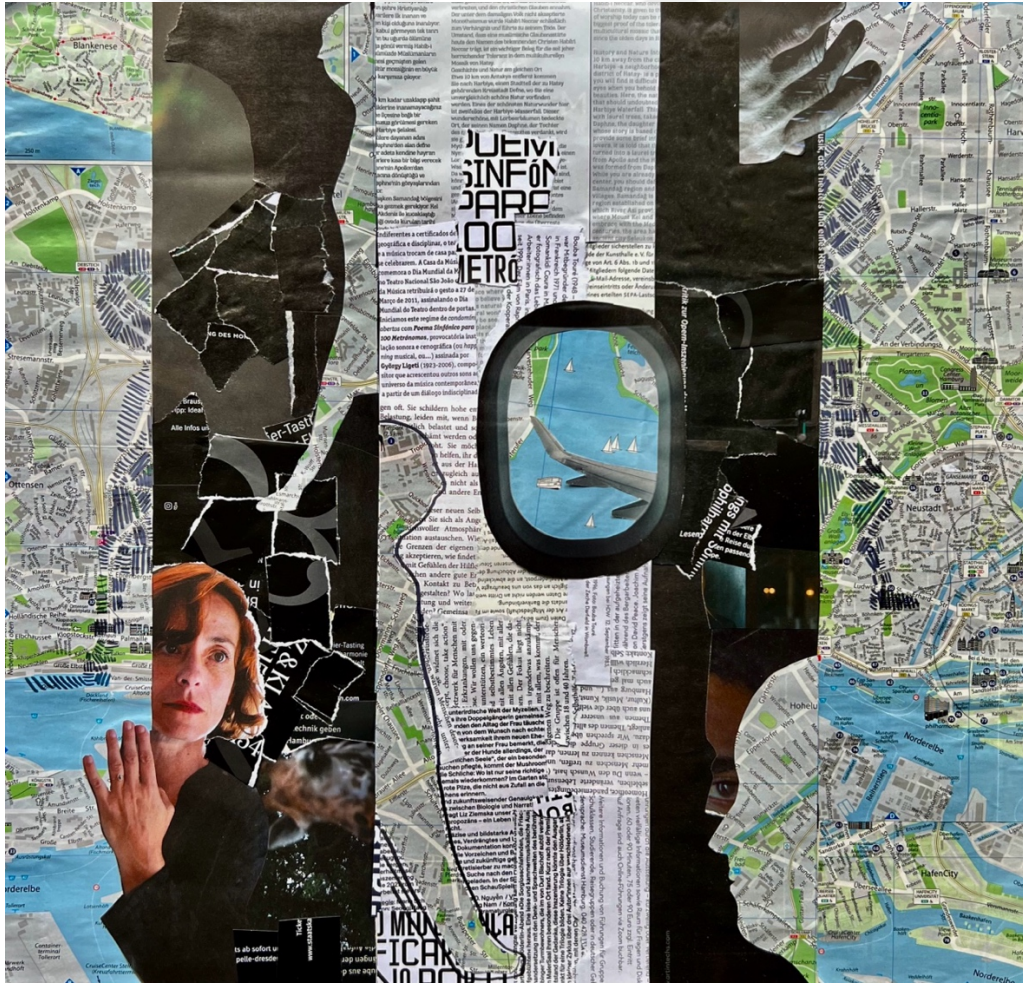
Görsel 31: BLU, Avrupa Birliği, Mural, 2012. (Erişim Tarihi: 28/09/2021).

Avrupa Birliği isimli eserde, söz konusu birliğin bayrağı referans alınmıştır. Bayrakta kullanılan tonda mavi zemin üzerinde, mavi tonlarda figürler yer almaktadır. Figürlere bakıldığında, Afrika kıtasında yaşayan bölge halkının Melilla şehrinin dışında kalabalık oluşturdukları görülmektedir. Üzerinde daire hizasında 12 adet dikenli telin düğüm bölümü yer almaktadır. Dikenli telin düğümleri bayrağın yeniden yorumlanması ile yıldızların yerinde konumlanmıştır. Avrupa Birliği bayrağında yer alan 12 yıldız birlik ve beraberliği simgelerken, BLU eserinde yıldızları diken formunda kullanmış ve engel olarak yorumlamıştır.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SİYASİ SINIR KONULU UYGULAMA ÇALIŞMALARI

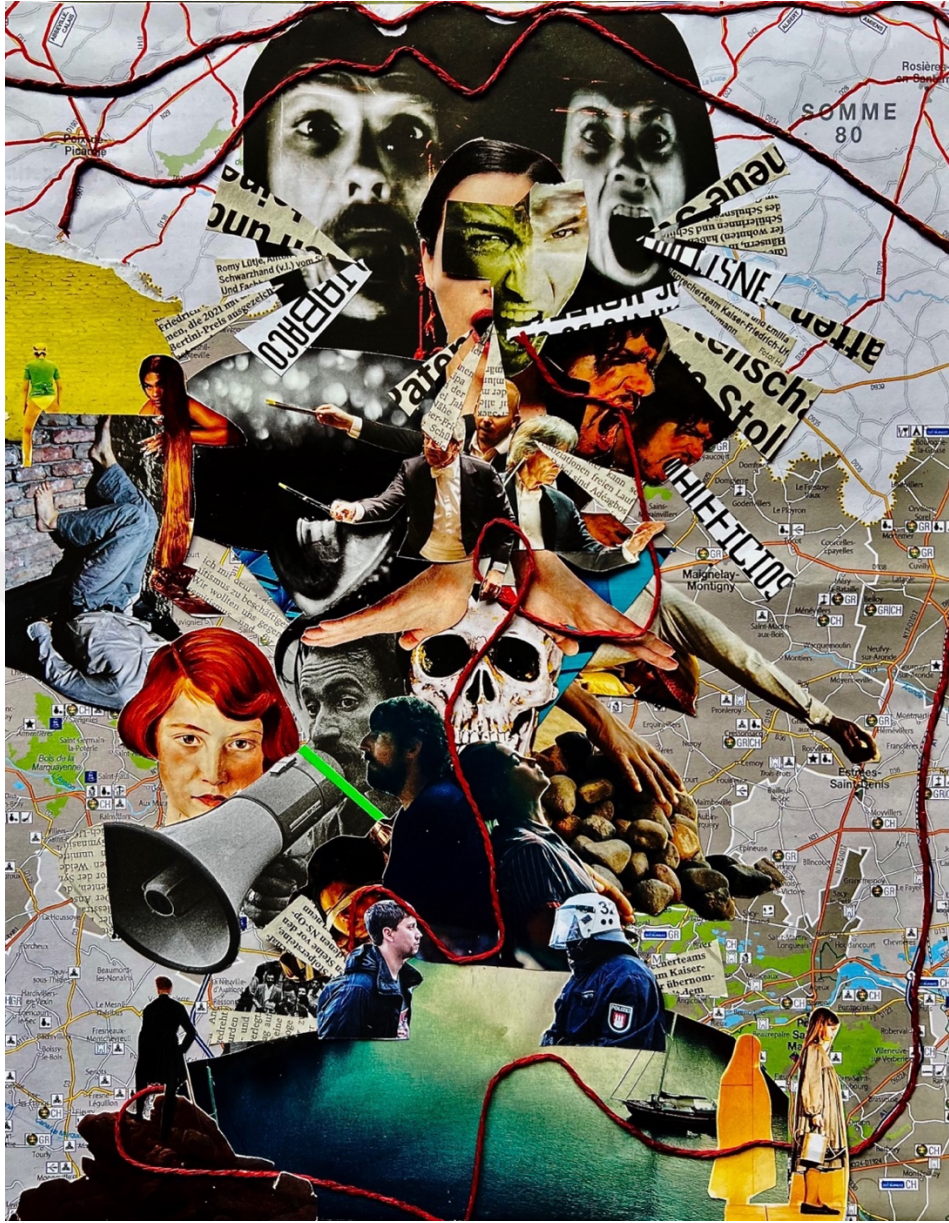
Duvarların birer sınırı ifade ediyor oluşu, insanların sınır kavramına gösterdikleri tepkilere görsel bir zemin oluşturmuştur. İnsanlar, tepkilerini direkt olarak somut nesneye yöneltmişlerdir. Bu bağlamda duvar bir ayırım olmaktan öte, bir protesto aracı konumuna gelmektedir. Görünen odur ki siyasi sınırlarda konumlanmış olan aynı konulu sanat eserleri çeşitlilik göstermekle birlikte, duvar resimleri oldukça yaygın bir kullanıma sahiptir. Ancak birçok farklı disiplin günümüz insanlarına sanat üretimi için araç olmaktadır.

Bu bölümde Siyasi Sınır konusu üzerine uygulanan çalışmalar, farklı disiplinlerden oluşmaktadır. Malzeme ve teknik arasındaki uyum, siyasi sınırların işlevleri ile ilişkilendirilmiştir.

Görsel 32: Elif Yazgan “Geçiş”, 45x48 cm, Kolaj, 2022.

Görsel 32’de Geçiş isimli kolaj tekniği ile oluşturulan çalışmada harita, çeşitli dillerde metinler, fotoğraflar ve marker kalem kullanılmıştır. Haritalar çeşitli renkler ve büyüklüklerde üretilse de çoğunlukla kolajda kullanılan renkler olan yeşil, mavi ve binaları simgelemek için açık tonda gri renk kullanılmaktadır. Çalışma perspektif algısını yıkacak kadar tezat oluşturmaktadır. Harita kuş bakışı bir görüş açısı sağlarken, kullanılan az sayıda figür içeren fotoğrafta kişiye karşıdan bakış söz konusudur. Çalışmada beş farklı şerit formunda görülen kısımlar, geçişleri görsel anlamda desteklemek ve sınırların birer bölge ve çizgi olarak ifade etmek amacıyla oluşturulmuştur. Kullanılan metinlerin çeşitli dillerde yazılmış oluşu anlatımı desteklemektedir. Geçiş, ülkeler arasındaki geçişi ifade etmektedir. Ülkeler arasında geçiş sağlamak büyük oranda pasaportunuzun gücü ile ilgilidir. Bu da devletin gücü, vize serbestisi gibi engelleri beraberinde getirir. Çalışmada bu durumu en net şekilde uçak görseli sağlamaktadır. Ancak ayrıntılarda ruhsal devinimler yer almaktadır. Bir yerden bir yere her zaman her şeyimizle geçmemiz mümkün olmaz. Bazen bir yerden bir yere gitmemiz dahi mümkün olmaz. Gittiğimiz yere kafamızdakini götürebilir ya da sadece beynimizde bir yerlere gitmiş ve aslında o anda olmayabiliriz. Harita formundaki insanlar ve haritaların içinde marker kalem ile işaretlenmiş insanlar bu ruhsal ve fiziksel geçiş ikilemini ifade etmektedir. Kompozisyonun bütününde karmaşık, ancak bir düzen içerisine sığdırılmaya çalışılmış bir görsel sunulmaktadır.

Görsel 33: Elif Yazgan “Politik”, 40x32 cm, Kolaj, 2022.

Görsel 33’de Politik isimli, kolaj tekniğinde oluşturulan çalışma yer almaktadır. Siyasi sınırların insan üzerinde oluşturduğu sorumluluk ve sınırlamalar, protest tavırdan çok uzaklaşamamayı sağlamaktadır. Çalışmada kırmızı bir iple üç boyutluluğu hatırlatan ancak iki boyutlu bir kompozisyon sergilenmektedir. Arka planda harita yer almaktadır. Haritanın üzerindeki yol çizgileri, sınır çizgisi olarak somutlaştırmak amacıyla kırmızı bir iple oluşturulmuştur. Bu ipin geçtiği yerler bazen sadece harita üzerindeki yolları ifade ederken, bir insanın nefretle ağzından çıkan bir söz gibi ilerlediği de görülmektedir. Daha sonra ölümü simgeleyen bir kuru kafa, sırt sırta

vermiş bir çift ve karşı karşıya gelmiş iki karşı kutup insanın arasından süzüldüğü izlenmektedir. Sağ alt kısımda çizginin durgun bir suyu ve hatta bir kıızı gölgesinden ayırdığı da görülebilir. Burada kırmızı çizgi ile dümdüz anlatımlar kullanıldığı gibi, gizil anlamlara da ulaşılabilir. Kişinin düşünme yetisi olduğu sürece, yaşam politiktir. Bu çalışmada özellikle devlet büyüklerinin ağzından çıkanların, insanların hayatına olan yansıması ifade edilmektedir. Hangi dil, din, ırk kökenli olursa olsun ayırıştırıcı düşüncenin yansımaları temel olarak ifade edilmiştir.

Görsel 34: Elif Yazgan “Çizgi”, 2 Adet 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022.

Görsel 34’da yer alan çalışma, siyasi haritalar referans olarak oluşturulmuştur. İki adet beyaz linolyum oyularak, bölgenin bir bütün oluşu ancak yine de bir çizgi ile öne çıkan farklılıkları ele alınmıştır. Görsel 35’de daha yakından izlenen birinci linolde Türkiye-Yunanistan kara sınırının bir kesitine yer verilmiştir.

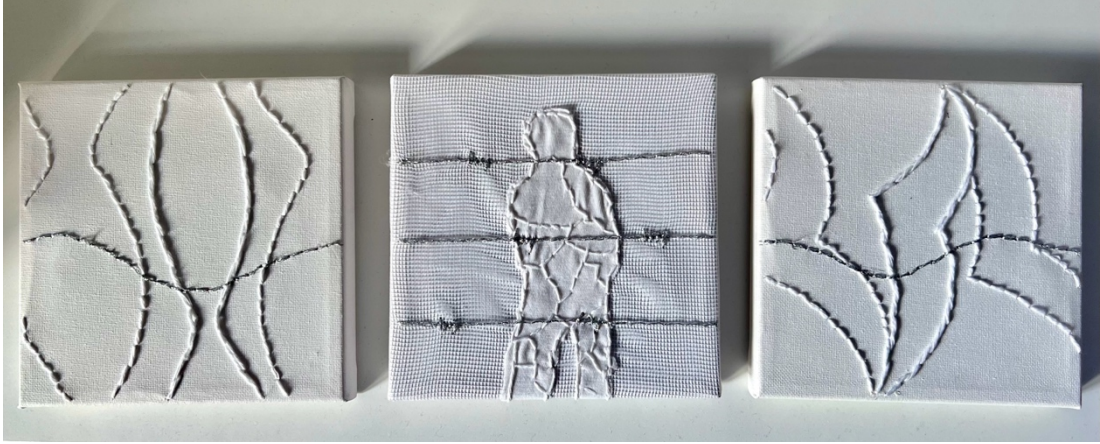
Görsel 35: Elif Yazgan “Çizgi”, 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022.

Arazi toprak tabanlıdır ve tarlaların bölümlenmesi ile üzerinde beton bir yapı bile olmadan, toprak paylaşımının iki ülke toprakları görselinde nasıl fark yarattığı gözlemlenmektedir. Siyasi sınır, doğal coğrafi zenginliklerden faydalanarak büyük oranda nehir esas alınarak çizilmiş olsa da bir kısım toprağın nehirden bağımsız çizildiği seçilebilmektedir. Tarih boyunca savaşlar yaşamış, komşu olmuş, aynı terimleri birbirinin dillerine katmış iki toplum, Yunanistan’ın Avrupa Birliği üyesi bir ülke oluşunun da büyük katkısı ile, iyi korunmakta olan ortak bir sınırı paylaşmaktadır. Çalışmanın yalnızca beyaz renkten oluşu aynılığın farklılığından gelmektedir.

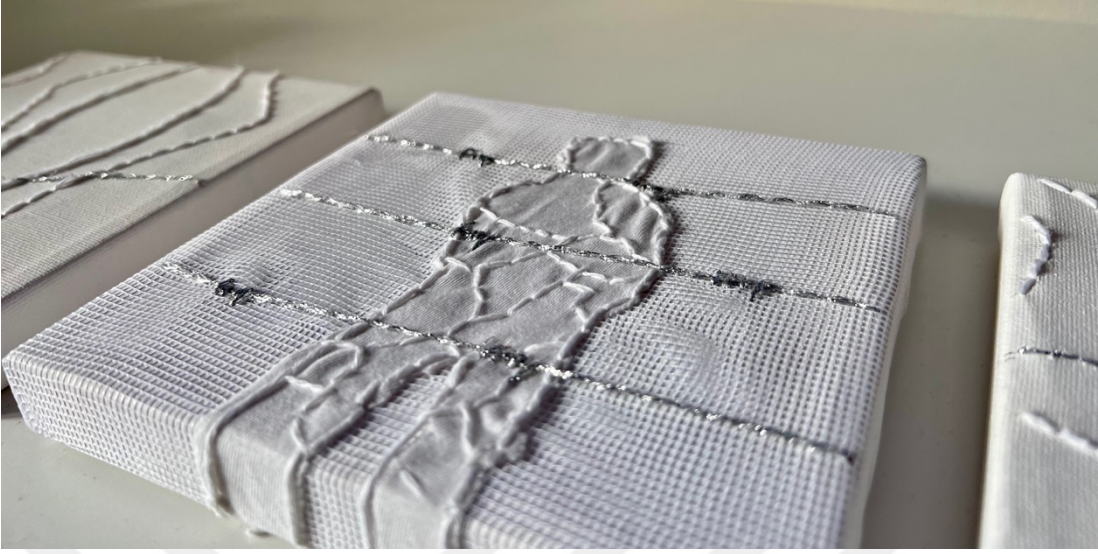
Görsel 36: Elif Yazgan “Çizgi”, 21x15 cm, Oyma Tekniği, 2022.

Görsel 36’da ayrıntısı yer alan ikinci linol çalışmasında ise Amerika Birleşik Devletleri-Meksika siyasi sınır kesiti görülmektedir. Bu iki ülkenin toprağı bir anda farklılık göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri’ne ait topraklar daha yeşil olup, sınır bölgesinde bir yerleşim bulundurmamaktadır. Sınırın Meksika tarafında ise birçok şehir gözlemlenebilir. Aynı kıtada yer alan az ülkeden biri olan Meksika ile ABD arasındaki duvar, güvenliği için oldukça fazla yatırım yapılan bir sınırdır. Çalışmada, aynı coğrafyadaki iki ülkenin bir çizgiyle gözlemlenen farklılıklarının öne çıkarılması amaçlanmıştır.

Görsel 37: Elif Yazgan “Nasıl?”, 3 Adet 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022.

Görsel 37’ de bütünü yer alan çalışma, sorgulamalardan yola çıkarak oluşturulmuştur. Üç adet tuval kullanılmış ve üzerinde karışık teknik uygulanmıştır. İplik, kumaş, tül gibi malzemeler dikme eylemi ile bütünleşmiştir. Ortadaki tuvalde harita formunda işlenmiş bir insan silueti görülmektedir. İki boyutlu perspektif yaratma amaçlı olarak katmanlardan faydalanılmıştır. Tüm katmanların üstünde dikenli tel yer almaktadır. İki yanda yer alan tuvalerde ise balık ve kuş formları yer almaktadır. Ortadaki tuvalin dikenli tel oluşturan çizgisi diğer tuvalerde de sınır oluşturmaktadır. Hayvanları sınırlayan bu çizgi, insan eliyle oluşturulan ülkelerin deniz ve hava sahasına bir gönderme olarak yer almaktadır. Sol taraftaki tuvalde birbirinin kıyısına izinsiz yaklaşamayan, sahil güvenliklerin, askeri gemilerin konuşlandığı sularda deniz canlılarının sessizce geçişi üzerine düşünülmüş bir tepki yer almaktadır. Sağ taraftakinde ise ülkelerin hava araçlarının bir diğerinin hava sahasına izinsiz girememesi, ancak kuşların rahatça geçişleri düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuştur.

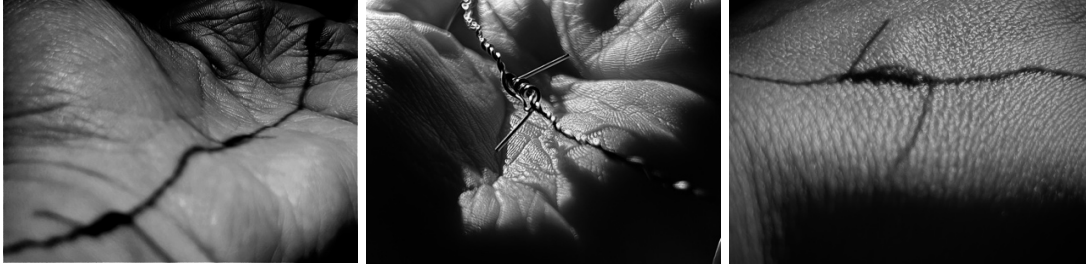

Görsel 38: Elif Yazgan “Nasıl?” Ayrıntı, 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022.

Görsel 39: Elif Yazgan “Nasıl?”, 3 Adet 15x15 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2022.

Siyasi sınır bir çizgi olarak ele alındığında, bu çizginin sorgulanması çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Bunca yıldır süregelen devletler arası bir düzen mevcuttur. Ancak bu sorguda sınırlılıklar bulunmaktadır: Devletlerin oluşumu, sınırlarının oluşumundan öte, sınırlar arası geçişlerin insanların hayatlarını değiştirmesi sorgulanmaktadır. Üstelik bu sorunun sadece insanlar ile kısıtlanması son derece yanlıştır. Hayvanlar da bulundukları toprakların kurallarına uy(durul)maktadır. Bu bağlamda günümüz için çözümsüz soruların oluşturduğu yumağın, çözülerek tuvallere işlenmesi ile Nasıl isimli bir çalışma oluşturulmuştur. İnsanların ruhunun nasıl sınırlanabileceği; başkalarının özgürlük alanını istila etmeyen özgürlüğün nasıl kısıtlanabileceği; deniz canlılarının, kuşların siyasi sınırlardan geçişlerinin nasıl yorumlanacağı; onların da sınırlandırılıp, sınırlandırılmayacağı çözüm arayan problemler olarak görsel bir zeminde sunulmuştur.

Görsel 40: Elif Yazgan “Diken”, 3 Adet 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022.

Görsel 40’ta üç adet fotoğraf yer almaktadır. Üç fotoğrafta da el, dikenli tel ya da dikenli telin gölgesinden yararlanılmıştır. İnsan eliyle oluşturulan siyasi sınırların, yine insanları kısıtlayıcı oluşu oldukça düşündürücüdür. Halk arasında el çizgilerini kaderle ilişkilendirenler bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, kader ile ilişki kurularak el çizgilerinin siyasi haritalar ile benzerliği düşünülerek oluşturulmuştur.

Görsel 41: Elif Yazgan “Diken-1”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022.

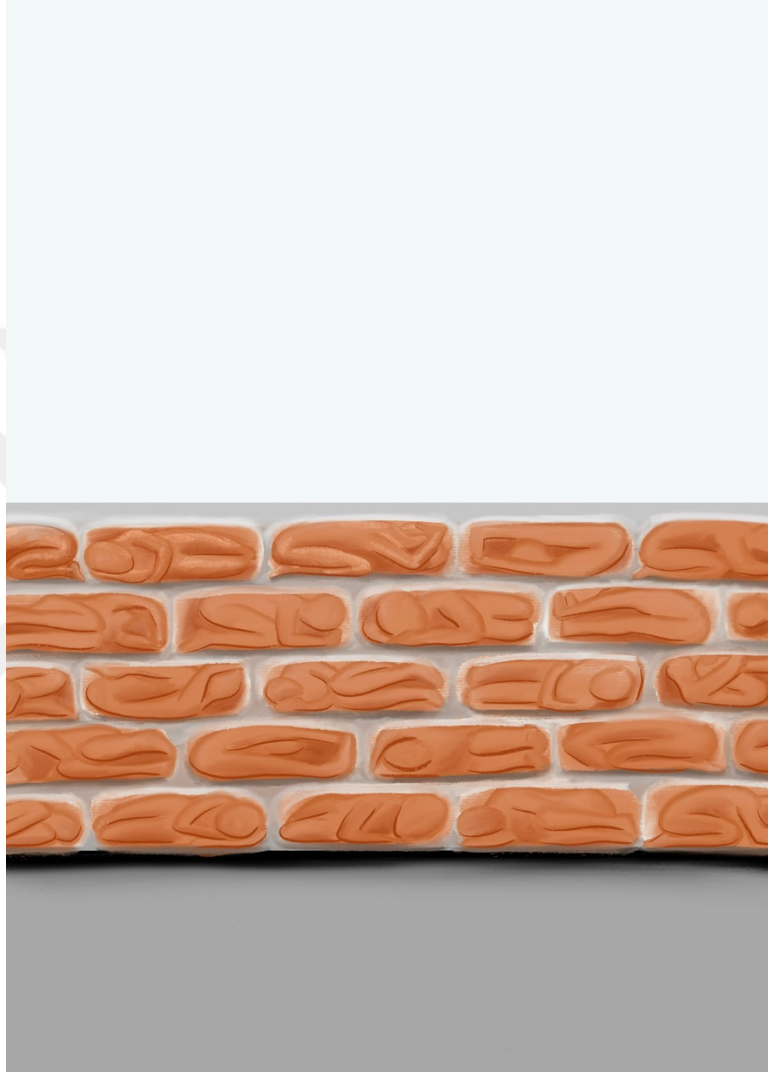

Görsel 42: Elif Yazgan “Diken-2”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022.

Görsel 43: Elif Yazgan “Diken-3”, 4032x3024 px, Fotoğraf, 2022.

Fotoğraflar bütün olarak uyum göstermektedir. Çalışmanın siyah beyaz oluşu, fotoğrafların bir anda seçilmemesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca içeriktekileri tanımlama arzusu ile gözün çizgilere odaklanması amaçlanmıştır.

Görsel 44: Elif Yazgan “Et”, 21x15 cm, Dijital İllüstrasyon, 2022.

Görsel 44’de dijital illüstrasyon çalışması yer almaktadır. Etten duvar deyiminden yola çıkarak kısa ve öz et olarak isimlendirilmiştir. Uzaktan bakıldığında bir duvar formunda yer alan tuğlalar, yakından birer insan formunda seçilmektedir. İnsanlar bir kutunun içine sığmaya çalışır şekilde görülmektedir. Grafiksel dili yok etmemek amacı ile duvar dışında kalan alanlar ayrıntı içermemektedir: tuğla rengi ve bu rengi ortaya çıkaracak belli belirsiz bir mavi ve sıva rengi olan gri tercih edilmiştir. Çalışmada sınırlar için kaybedilen canlar simgelenmiştir.

Görsel 45: Elif Yazgan “Et” Ayrıntı, 21x15 cm, Dijital İllüstrasyon, 2022.

Siyasi sınırların bir kısmı günümüzde yalnızca teoride var olsalar bile, bu sınırların oluşumu da insan ölümlerine şahit olmuştur. Başka bir açıdan bakıldığında insanlar üst üste yığılmıştır. Kullanılan çizgiler daha çok karikatürize olarak yorumlanabilir.

Görsel 46: Elif Yazgan “Aynı”, Enstalasyon, Proje taslağı, 2023.

Görsel 46’da yer alan çalışma, Yunanistan Türkiye arasında bulunan karasularında uygulanmak üzere tasarlanmıştır. İki ülke arasında bulunan adalarda, sanat projesi yürütülmesi düşünülmüş ve bu bağlamda enstalasyon tekniğinde bir çalışma

oluşturulmuştur. Sınır bölgesinin günümüz koşullarındaki uygulama zorlukları sebebiyle çalışma taslak halindedir.

Görsel 47: Elif Yazgan “Aynı”, Enstalasyon, Proje taslağı (oluşturma aşamaları), 2023.

İki toplumun birbirine ayna tuttuğu ve aynısı olduğu görüşünden yola çıkarak oluşturulan çalışmada; insan figürü formundaki heykellerin dikey biçimde kesiti alınarak, düz yüzeylerine ayna yerleştirilmektedir. Heykellerin, iki ülkenin paylaştığı karasularında bulunan adalara konumlandırılması planlanmıştır. Heykellerin adalara çıkması ve ayrılması şeklinde yerleştirilmesi, mübadele dönemine dikkat çekmektedir. Uzun yıllar süren ortak geçmişe sahip olan Yunanistan ve Türkiye arasında, sanat ile oluşturulmuş bir köprü kurulması amaçlanmıştır.

SONUÇ

Siyasi sınırlar geçmişten bugüne çeşitli kavramları ifade etmiştir. Sınırların oluşum amaçları ve süreçleri kullanılan teknik konusunda değişiklik göstermesine sebep olmuştur. Günümüzde siyasi sınırların var oluşlarının temel amacı savunma hattı oluşturmaktır. Bu sebeple siyasi sınır bölgesi üzerinde sanat eseri üretmek, kolayca gerçekleşecek bir durum değildir. Mümkün olduğu sürece bölgenin coğrafi özelliklerinden faydalanılarak oluşturulan sınırlar, yine bir coğrafi terim olan enlem gibi bazı referanslar alınarak düz bir çizgi formunda da yer almıştır.

Siyasi sınırlar, oluşumuna tepki gösterenlerin tuvali olmuş, protesto amacı taşıyan birer sanat eseri olarak konumlanmıştır. Ayrıca sınır bölgesinde yer almayan ancak aynı konuyu ele alan eserler bulunmaktadır. Sınırlar insan eliyle oluşturulsa da sınır bölgesinde yaşayan halklar, mümkün olduğu durumlarda sınır hattı yokmuşçasına birlikte yaşarlar. Bu durum göstermektedir ki, bu halkları ayıran yalnızca devletin politika ve tutumlarıdır. Günümüz aydın toplumlarının ülke sınırlarının çoğunlukla, yalnızca harita üzerinde oldukları görülmektedir. Bu ülkelerin sınırlarında belirli bir yaşam riski olmadığından dolayı, sanat eseri üretiminde daha sınırsız olmakla birlikte, siyasi sınır bu toplumlar için net bir sorun değildir. Ancak öte yandan sınır bölgeleri çatışmalı olan toplumlar gözlemlendiğinde, bölgelerin yaşam için elverişli olmadığı, yine de insanların protestolarını dile getirme isteği içerisinde oldukları görülür. Bu bölge insanları için sınır duvarları somut bir engeldir. Bu durum eser üretimini tetikleyici şiddetli bir sancı barındırmaktadır.

Yaşamı tehdit eden bir bölgede somut bir duvar ve varlığı yalnızca kağıt üzerinde yer alan, ağaçlardan, doğadan oluşan soyut bir duvar. İki tip sınırın farklılıkları, kamusal alan tanımı üzerinde de farklılık anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kamuya ait olan, ev kapısı dışında kalan her bölge aynı nitelikte kamusal alan sınıfına girmemektedir. İki farklı ülkenin aynı işlevdeki iki kamusal alanı, vatandaşlarının aynı duyguları barındırmasını sağlamaz. Bu durum kamusal alanların, ne derece kamuya ait olduğunun, ait olduğu ülke sınırı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda tez kapsamında üretilmiş çalışmalarda, sorgulamanın ön planda olduğu görülmektedir. Sınır bölgesinde aynı konulu çalışmaların konumlandırılması, sınırı kavramsal olarak yok etmeyi ve buna karşı yapılan protestoyu temsil etmektedir. Siyasi sınır üzerine sanat çalışması gerçekleştirmenin zorluk seviyesi oldukça yüksek olduğundan, çalışmalar bir taslak olarak yer alabilmiştir. Sınır bölgesinde yer almasa da çalışmaların sorgulamalardan yola çıkarak oluşması, çalışmaların protest bir tavır içermesini sağlamıştır. Bu durum, sınır bölgelerinde ülke politikasının gücünü ve sanat üzerindeki etkisini yinelemektedir.

KAYNAKÇA

- Akkermann, A. (2015). "...an I want to paint it black!?". Authors and Editors, 63-66.
- Arendt, H. (1994). İnsanlık Durumu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2018). Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atakan, N. (2008). Sanatta Alternatif Arayışlar. İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Baker, F. (1993). The Berlin Wall: A 20th-Century Monument. Cambridge: Antiquity.
- Barwinski, M., Wendt, J.A., Alıaskarov, D. (2017). Sosyal Bilimler Işığında Polonya Cumhuriyeti, Beta Basım Yayım, s. 526.
- Carver, J. H. (2018). Borderwall as Architecture, and Everything Else Too. Avery Review.
- Clark, T. (2017). Sanat ve Propaganda: Kitle Kültürü Çağında Politik İmge. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dacheux, E. (2012). Kamusal Alan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Deniz, T. (2020). Sınırsız Dünya Söylemleri Altında Sınırlar, Sınır Güvenliği ve Sınır İnsanları. Doğu Coğrafya Dergisi 25(44), 235-252.
- Dolff-Bonekamper, G. (2002). The Berlin Wall: an archeological site in progress. London: Routledge.
- East Side Gallery (2022). East Side Gallery Dernek ve Oluşumu Hakkında Bilgi. Erişim Adresi: <http://eastsidegallery-berlin.com/>
- Euronews. (2013). Afrikalı Göçmenlerin Avrupa Umudu Melilla’da Başlıyor Euronews Gazete Haberi. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2013/12/09/afrikali-gocmenlerin-avrupa-umudu-melilla-da-basliyor> (erişim tarihi: 01.01.2021).
- Fixen, A. (2018). Conceptual Artist Wants to Treat Border Wall Prototypes as Land Art. Metropolis Newspaper. (<https://metropolismag.com/viewpoints/border-wall-prototype-art-maga/>)
- Fischer, E. (2010). Sanatın Gerekliliği. İstanbul: Payel Yayınevi.

- Gökmen, M. E.(2006). G.Kore-K.Kore Barış Görüşmelerinin Tarihsel Gelişimi: 1970-2000 Arası. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 46, 1 (2006) 79-91.
- Gökova, H. (2020). Sokak Sanatında Üsluba Dair Yorumlar ve Muhalif Boyut. Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 97-107.
- Görgülü, E. (2017). JR'ın "INSIDE OUT" Projesindeki Portreler ve Kamusal Sanat. Medeniyet Sanat, İMÜ Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 167-186.
- Gümüşçü, O. (2010). Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye'de Sınır Kavramı. Bilig, Sayı:52, 79-104.
- Thompson, R.F. (2010). Keith Haring Journals. Penguin Books.
- Karabağ, S. (2014). Jeopolitik Açından Sınırlar. Ankara: Pegem Akademi.
- Keith Haring Berlin Wall. (2022). Erişim Adresi: <https://publicdelivery.org/keith-haring-berlin-wall/>
- Kobal, G. (2022). 18/03/2022 Tarihli Hürriyet.com.tr Gazete Haberi. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/kum-torbalari-naylonlar-kartonlar-iste-ates-altindaki-ukraynada-kulturel-miras-savunmasi-42023735>)
- Koziara, J. (2011). Landart Festival. Retrieved from Landart Festival: http://landart.lubelskie.pl/landart_realization/free-flow-20 (erişim tarihi: 02.01.2021).
- Latorre, G. (2012). Border Consciousness and Artist Aesthetics: Richard Lou's Performance and Multimedia Artwork. American Studies Journal. Doi. 10.18422/57-05.
- Merrill, S. (2020). Buffing and Buffering Blu: the societal performance of street art, heritage erasure and digital preservation in Berlin. International Journal of Heritage Studies, 1-16.
- Morrissey, M. E. (2019). Border matters: A new materialist critique of installation art on the U.S.–Mexico border. Journal of International and Intercultural Communication.
- Mumcu Uçar, Ö., Özsoy, A. (2006). Sınır kavramına mekansal bir yaklaşım: Bahçelievler örneği. İtü dergisi, Cilt:5, Sayı:2, Kısım:1, 11-24.

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

<i>Kişisel Bilgiler</i>	
Adı Soyadı	
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	
<i>İletişim Bilgileri</i>	
Telefon	
e-posta	
Adres:	
<i>Eğitim Bilgileri</i>	
Lise	
Lisans	
Yüksek Lisans	
<i>Kariyer Bilgileri*</i>	
İş Deneyimi	
Kurs-Sertifika	
Aldığı Ödüller	
Üyelikler	
İlgi Alanları	
Referanslar	

İmza

* Doldurulması zorunlu değildir.

EK-1: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

☐ Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

Elif YAZGAN

***Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması
Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten

paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile Enstitünün uygun görüşü üzerine Üniversite Yönetim Kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince Enstitü tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim/Anasanat Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.

EK-2: ETİK BEYANI

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı,

beyan ederim.

...../...../.....

Elif YAZGAN